

Univerzita Hradec Králové

Pedagogická fakulta

Katedra sociální pedagogiky

Názory veřejnosti na možnosti prevence patologického hráčství

Diplomová práce

Autor:	Bc. Zuzana Zapletalová
Studijní program:	N7507 Specializace v pedagogice
Studijní obor:	Sociální pedagogika
Vedoucí práce:	prof. PhDr. Blahoslav Kraus, CSc.
Oponent práce:	doc. PhDr. Jiří Semrád, CSc.

Zadání diplomové práce

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta

Autor: Bc. Zuzana Zapletalová

Studium: P16P0686

Studijní program: N7507 Specializace v pedagogice

Studijní obor: Sociální pedagogika

Název diplomové práce: **Názory veřejnosti na možnosti prevence patologického hráčství**

Název diplomové práce AJ: Public opinions on the possibility of prevention of pathological gambling

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Diplomová práce se zabývá možnostmi prevence patologického hráčství. Teoretická část práce zahrnuje charakteristiku patologického hráčství, zvláštní pozornost je věnována prostředí internetu, následuje popis jednotlivých forem preventivních aktivit a činností orientovaných na patologické hráčství. Výzkumné šetření má za cíl shromáždit a analyzovat názory veřejnosti na možnosti prevence patologického hráčství. Pro sběr dat bude využito metody dotazníkové šetření, která umožňuje oslovit velké množství respondentů.

HRONCOVÁ, Jolana a KRAUS, Blahoslav a kol. Sociálna patológia pre sociálnych pracovníkov a pedagógov. 1.vyd., Banská Bystrica: Univerzita Mateja Bela, 2006. 251 s. ISBN 80-8083-223-4.

KRAUS, Blahoslav. Základy sociální pedagogiky. Vyd. 2. Praha: Portál, 2014. 215 s. ISBN 978-80-262-0643-9.

NEŠPOR, Karel a kol. Jak překonat hazard: prevence, krátká intervence a léčba. Vyd. 1. Praha: Portál, 2011. 159 s. ISBN 978-80-262-0009-3.

Garantující pracoviště: Katedra sociální pedagogiky, Pedagogická fakulta

Vedoucí práce: prof. PhDr. Blahoslav Kraus, CSc.

Oponent: doc. PhDr. Jiří Semrád, CSc.

Datum zadání závěrečné práce: 21. 11. 2016

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracovala pod vedením vedoucího diplomové práce samostatně a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne 2. 4. 2018

.....

Bc. Zuzana Zapletalová

Poděkování

Ráda bych poděkovala prof. PhDr. Blahoslavu Krausovi, CSc. za cenné rady, podnětné připomínky a odborný dohled při tvorbě a zpracování mé diplomové práce. Děkuji i všem respondentům za ochotu a vstřícnost při vyplňování předloženého dotazníku, který je nedílnou součástí výzkumného šetření.

Anotace

ZAPLETALOVÁ, Zuzana. *Názory veřejnosti na možnosti prevence patologického hráčství*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2018. 78 s. Diplomová práce.

Diplomová práce se zabývá patologickým hráčstvím z pohledu možných preventivních aktivit a činností. Seznamuje čtenáře s pojmem patologické hráčství a upozorňuje na rizikové skupiny, mající předpoklady ke vzniku a rozvoji hráčské závislosti. Zohledněno je prostředí internetu, kde dochází k velkému nárůstu hazardních her. Vytváří se tak nová platforma hazardního průmyslu. Stěžejní oblast teoretické části práce je věnována vymezení prevence a jednotlivých forem preventivních aktivit, zaměřených na předcházení vzniku a eliminaci rozrůstajícího se fenoménu patologického hráčství. Obecné informace jsou doplněny konkrétními dostupnými poznatky a přehledem současné situace hazardních her a prevence na území České republiky.

Realizované výzkumné šetření v rámci diplomové práce je orientováno na zjištění názorů obyvatel České republiky na možnosti prevence patologického hráčství. Pro sběr dostatečného množství dat byla zvolena kvantitativní výzkumná metoda za využití dotazníku. Na základě získaných poznatků jsou prezentovány postoje veřejnosti k problematice a navrženy adekvátní preventivní opatření patologického hráčství.

Klíčová slova: prevence, patologické hráčství, hazard, internet, názory veřejnosti.

Annotation

ZAPLETALOVÁ, Zuzana. *Public opinions on the possibility of prevention of pathological gambling*. Hradec Králové: Faculty of Education, University of Hradec Králové, 2018. 78 pp. Diploma Thesis.

The diploma thesis deals with compulsive gambling from the point of view of possible preventive activities. The work explains a term of compulsive gambling and pointed out risk groups having prerequisites to begin and develop compulsive gambling. Internet environment where high growth of gambling occurs is mentioned. A new platform of gambling industry is being formed. The theoretical part of the work pays attention mainly to defining prevention and individual forms of preventive activities focused on preventing the beginning and elimination of the spreading compulsive gambling phenomenon. General information is extended by particular available knowledge and summary of current situation in gambling and prevention in the Czech Republic.

The survey research in the diploma thesis is focused on finding out opinions of the inhabitants of the Czech Republic on possibilities of compulsive gambling prevention. Using a form of a questionnaire the quantitative research method was chosen to get sufficient amount of data. Based on the gained information a public attitude to this issue is presented and appropriate precautions against the compulsive gambling are recommended.

Keywords: prevention, pathological gambling, gambling, internet, public opinions.

Obsah

Úvod	8
1 Patologické hráčství.....	10
1.1 Vznik hráčské závislosti.....	11
1.2 Rizikové skupiny.....	14
1.3 Členění hazardních her.....	15
1.4 Hazard v prostředí internetu.....	19
2 Prevence zaměřená na patologické hráčství	21
2.1 Preventivní opatření	21
2.2 Úrovně prevence patologického hráčství	23
2.3 Možnosti prevence patologického hráčství.....	25
3 Situace v oblasti patologického hráčství na území České republiky	29
3.1 Vývoj hazardního hraní na našem území	29
3.2 Současná situace hazardního hraní.....	31
3.3 Legislativní ukotvení.....	33
3.4 Aktuální situace v oblasti prevence patologického hráčství	34
4 Výzkum názorů veřejnosti na prevenci patologického hráčství	39
4.1 Teoretická východiska výzkumu.....	39
4.2 Projekt výzkumu	41
4.3 Vyhodnocení a interpretace dosažených výsledků	49
4.4 Diskuze.....	66
Závěr	69
Seznam literatury a použitých zdrojů.....	71
Seznam grafů a tabulek.....	77
Seznam příloh.....	78

Úvod

Tématem diplomové práce jsou možnosti prevence patologického hráčství a názory veřejnosti na ni. Problematika patologického hráčství je v současné době aktuálním tématem. Svět hazardních her je člověku, vlivem moderních technologií, stále blíž a s hazardem se můžeme setkat naprosto kdekoliv. I přes vysoké riziko vzniku závislostního jednání, není v české společnosti tolik rozvinut systém ochrany potencionálních hráčů.

Z toho důvodu vnímám otázky možností prevence jako důležitý prvek v ochraně české společnosti. Ve většině případů se setkáváme s prevencí zaměřenou především na látkové závislosti, jako je alkohol a drogy. Patologické hráčství zůstává ve stínu, což vnímám jako zásadní nedostatek.

Se sílícím vlivem moderních technologií, přestává být hazardní činnost záležitostí výhradně tmavých a nevhledně vypadajících heren. S jistou dávkou nadsázky lze říci, že každý majitel chytrého telefonu, počítače či tabletu si s sebou nosí možnou vstupenku do světa hazardních her. Lidé se tak oprostí od pocitu studu, že by je snad někdo mohl vidět vstupovat do herny a v pohodlí domova mohou začít navštěvovat virtuální herny. Proto vnímám otázky možnosti prevence jako klíčové pro eliminaci patologických hráčů na našem území.

Člověk je od přírody tvor zvědavý a láká ho objevovat nepoznané a zkusit nové výzvy. Vlivem působení reklam se nám jejich tvůrci snaží vnuknout myšlenku, že žít bezstarostným životem v blahobytu je otázkou několika minut. Stačí podstoupit jistou dávku rizika a za chvíli se úspěch dostaví. Bohužel to tak v drtivé většině případu nefunguje.

Vstupní branou do světa hazardu mohou být i na první pohled neškodné počítačové hry, které v člověku vzbuzují touhu vyhrát i za předpokladu, že musí riskovat. Ono je snadné riskovat, když mě to nic nestojí. Problém nastává v okamžiku, když nás hra s virtuální měnou omrzí.

Doba, během které jsou hráči schopni rozpoznat, kdy se jedná pouze o zábavu, a kdy už můžeme hovořit o problému, je velmi krátká. V tomto případě by měly ihned naskočit obranné mechanismy společnosti, zabráňující rozvoji hráčské závislosti.

Preventivní opatření by měla být lidem v povědomí již od útlého věku. Čím dříve si osvojíme návyky a především rozumové hranice, díky nimž si uvědomíme všechna rizika a stinné stránky vzniku patologického hráčství, tím lépe a snáze se bude dařit eliminovat počty hráčů vykazující závislostní jednání.

Na území České republiky se setkáváme s preventivním působením na celospolečenské úrovni, například v podobě realizace legislativních opatření, přispívající k regulaci hazardní činnosti. Aktuální situace na poli hazardního hraní je odrazem měnící se podoby a dostupných možností hazardního průmyslu. Současným trendem je provozování online hazardu, které bývá mnohdy nedobytným územím z pohledu preventivních zásahů. Nicméně je zapotřebí soustředit se i na toto odvětví virtuálního prostředí a upozorňovat na jeho škodlivost a nebezpečnost.

V diplomové práci se zaměřím na dostupné druhy preventivních aktivit a činností, napomáhajících eliminaci hazardu a osvětě společnosti. Pravdou stále zůstává, že pokud se o závažnosti problematiky hazardu nebude dostatečně hovořit, ztrácí dílčí preventivní kroky na své důraznosti a efektivitě.

Cílem diplomové práce je podat zprávu o aktuálních a společností dostupných možnostech preventivní činnosti světa hazardu. Tvorbou práce bych chtěla upozornit na možná rizika spojená se současným trendem v oblasti online hazardních her, jejichž závažnost jde mnohdy do ústraní. Důležitým úkolem práce je rozšířit povědomí o možnostech prevence patologického hráčství.

Výzkumné šetření bude realizováno s cílem zmapovat názory veřejnosti se zaměřením na možnosti prevence patologického hráčství. Výzkumné šetření se pokusí najít odpověď na stanovený vědecko-výzkumný problém: *„Jak jsou vnímána preventivní opatření v oblasti patologického hráčství?“* Zároveň se pokusím získat podstatné informace o podobě preventivního působení, odpovídající potřebám obyvatel České republiky.

1 Patologické hráčství

Téma patologického hráčství s sebou přináší množství souvisejících pojmů, nezbytných pro porozumění a pochopení zvolené problematiky. Základní činností je hra, jakožto druh zábavy, provázející lidi již od raného dětství. „Hra představuje jednu ze třech základních lidských činností, společně s učením se a prací. Hry bývají členěny do dvou základních kategorií. První typ spojuje hru s rizikem a náhodou výhry, hovoříme o tzv. hazardních hrách. Řadíme sem účast na výherních automatech, loteriích, sázkách a jiných druzích hazardních her. Druhým typem je hra, kde vítězství je zásluhou většího úsilí jedné ze dvou stran. Příkladem mohou být sportovní utkání, kdy proti sobě stojí dva týmy, porovnávající si vzájemně své síly.“ (Hartl a Hartlová, 2015, s. 196)

S hazardní hrou souvisí hráčství (též gambling), vysvětlováno jako často se opakující hraní hazardních her, prozatím neodpovídající stádiím patologického hráčství. Ve větší či menší míře se mohou objevovat a navzájem negativně působit fyzické, psychické a sociální problémy.

Patologické hráčství, někdy označováno jako chorobné nadměrné hraní hazardních her. V České republice se s pojmem patologické hráčství v souvislosti s diagnostickým vymezením setkáváme až od roku 1994, kdy byla přijata Mezinárodní klasifikace nemocí.

Patologické hráčství je nutkavou a impulzivní poruchou, charakteristickou často se opakujícími epizodami hráčství. Hráčské epizody jsou v životě jedince uskutečňovány na úkor sociálního života, finančních, materiálních a rodinných vazeb a závazků. Mimo jiné do této skupiny poruch patří i kleptomanie (patologické kradení), nebo pyromanie (patologické zakládání požárů). Podle výkladu Světové zdravotnické organizace odlišuje od patologického hráčství nadměrné hráčství u manických pacientů, hazardní hráčství a sázení (souhrnně označované, společně s užíváním tabáku, alkoholu nebo návykových látek, jako problémy spojené se životním stylem) a hráčství u asociálních poruch osobnosti. (MKN-10, 2017, online)

V okamžiku, kdy hráč není schopen svobodně a racionálně rozhodovat o tom, kdy a jak dlouho se bude věnovat hazardní hře, můžeme hovořit o rozvoji patologického hráčství. Touha a potřeba hrát vychází z neovladatelného vnitřního nutkání, ztrátě sebekontroly a přeměně vnímání hazardní hry v životě jedince.

Vytrácejí se pozitivní aspekty a funkce hry, doposud u hráče přítomné. Vývoj patologického hráčství má svými projevy blízko k látkovým závislostem. (Mühlpachr, 2008, s. 89–90)

1.1 Vznik hráčské závislosti

Prunner (2013, s. 95) „uvádí **stupnici hráčské závislosti**, na níž je možné pozorovat jednotlivé fáze, od nevinných her, až po plně rozvinutou nutkavou a impulzivní poruchu chování.

Úroveň 0 představuje absolutní abstinenci, kdy hra není osobou nikterak provozována.

Úroveň 1 označována jako rekreační hraní. Jedinec sice přijde do kontaktu s hazardní zábavou, ale žádná stránka jeho života není aktivitou poznamenána. Dochází k zanedbatelným finančním ztrátám.

Úroveň 2 již představuje hazardní hraní, které je nepravidelně a občas spojeno s menšími problémy v životě hráče. Druhá úroveň bývá označována jako tzv. problémové hraní. Z pohledu sociálně psychologického je považována za rizikovou a bývá přechodovým můstkem mezi volnou zábavou a vznikem nutkavé a impulzivní poruchy.

Úroveň 3 je spjata s hraním vedoucím k výrazným problémům a velkým komplikacím. V podstatné míře zasahuje do bio-psycho-sociálního života hráče. Hraní způsobuje jedinci příkoří v každodenních životních situacích. V takovém případě se jedná o patologické hráčství.

Úroveň 4 je poslední fází, v níž je motivace k hazardní hře spojena nejen s nutkavou touhou zahrát si, ale i s potřebou řešit existenci již vzniklých problémů a komplikací, které mají původce v patologickém hraní. Dalo by se říci, že se jedná o vytloukání klínu klínem. Představuje vysoce rizikovou fázi v životě hráče, kdy se může odvrátit od dodržování zákonů a právních norem. Finančních prostředků na hru stále ubývá a zoufalí hráči se mnohdy nebrání ani obohacení protizákonným způsobem.“

Z jiného pohledu se na vznik patologického hráčství lze dívat jako na tři po sobě jdoucí stádia nebo fáze. S tímto členěním je možné se setkat u řady autorů odborné literatury. Jedním z autorů, kteří popisují vznik patologického hráčství z pohledu hráčských stádií, je i Sochůrek. Dle Sochůrka (2001, s. 32–33) se patologické hráčství u jedince neobjeví ze dne na den. Představuje časově

dlouhodobější proces, sestávající ze třech stádií: stádium výher, prohrávání a zoufalství.

Stádium výher představuje první fázi, kterou patologický hráč během své hráčské kariéry prochází. Začátek sázení je spojován s vyhráváním. Jedinci hraní nezpůsobuje žádné komplikace a výhry působí jako pozitivní stimul. Velká výhra, v prvotním stádiu, může v hráči vzbudit touhu po častějším pokoušení štěstí. Objevují se představy a fantazie o astronomických částkách a vidině bezstarostného života. Objevuje se zájem o strategii a čísla. Subjekt při získání výhry může nabýt dojmu, že je všemocný a neporazitelný. Vlivem nabytého hráčského sebevědomí dochází k navyšování sázek a intenzita hraní se výrazně zvyšuje. (Sochůrek, 2001, s. 33)

Doprovodným jevem fáze výher může být i prohlubující se osamělost, kdy se hráč začíná stranit svému okolí a uzavírá se do svého nově nabytého světa výher. V prvním stádiu je ještě relativně vysoká pravděpodobnost, že se jedná pouze o životní etapu se zřetelně vymezeným začátkem a koncem. Jedinec se může rozhodnout, zda s hrou bude pokračovat, anebo se světem hazardu nechá nadále pohlcovat.

Stádium prohrávání neboli ztrátová fáze. Nešpor již o této druhé fázi hovoří jako o období, kdy se již jedná o patologické hráčství. Hráčovy myšlenky jsou výhradně orientovány na hazard a vidinu výhry, sám již nedokáže s hraním přestat. Hra je pro něho natolik důležitá, že jí věnuje podstatnou část svého času a není schopen se soustředit na nic jiného. Přichází období řady proher. U postiženého se střídají etapy zvládnání hazardu a snaha přestat s ním. Osamělost hráče se nadále prohlubuje a začíná se distancovat i od své rodiny a nejbližších osob. Díky nutkavé potřebě hrát, přestává mít čas na zaměstnání a své koníčky. Pro stádium prohrávání je typickým znakem již citelný nedostatek finančních prostředků, tolik potřebný na realizaci hazardní činnosti. Postižený přestává splácet dluhy a racionálně řešit doprovodné negativní důsledky postihují jeho fyzické i psychické zdraví. Objevují se závažné problémy v rodinném životě i v zaměstnání. (Nešpor, 2012, s. 14) V případě, že hráče nezastaví zvyšující se procento proher a navyšování dluhů, dostává se pomalu, ale jistě do třetího stádia hraní.

Stádium zoufalství je třetí popisovanou fází prohlubujícího se patologického hráčství. Bártlová (1998, s. 47) ji popisuje jako ztrátu sebekontroly. Postižený se dostává do spirály neustálých a zvyšujících se proher. Hráč přichází i o poslední přátele, přichází o rodinné zázemí a dochází ke ztrátě zaměstnání. Jediné, co mu zůstává, je hazard, dluhy a související problémy. Ke stěžejním komplikacím patří rozpad sociálních vazeb, nastává absolutní izolace od společnosti. Postižený gambler nezvládá regulace množství půjček, dluhů a celkových finančních závazků. Kromě prohlubujících se existenčních problémů dochází i ke zhoršování zdravotního stavu. Souhrn výše zmíněných životních situací může u hráče vyvolat fyzické i psychické problémy. Objevují sehluboké deprese, které mohou přecházet až k jednání suicidiální povahy.

Mravčík et al. (2014, s. 9) představují charakteristické schéma finančních ztrát a zadlužení u patologických hráčů. Zpočátku se jedná o ztráty osobních prostředků a všech úspor, dále vyčerpání dosažitelných rodinných finančních rezerv a majetků. V případě nedostatečných zdrojů v blízkém okolí, využívají hráči bankovní a spotřebitelské půjčky, případně nabídky půjček od nebankovních společností. V krajních případech dochází až k páchání trestné činnosti, převážně krádežím, podvodům a zpronevěrám, za účelem obstarání finančních prostředků, ne na pokrytí dluhů, ale na umožnění dalšího hraní.

Gambler se ani ve třetí fází nevzdává svého snu o velké výhře, který se v dané situaci jeví spíše jako jasná utopie. Stále věří, že se situace obrátí k lepšímu a všechny jeho problémy zmizí. Vyjma trestné činnosti se postižený může v důsledku své životní situace uchýlit ke konzumaci alkoholu a užívání jiných návykových látek, které mu slouží jako únik před reálným světem starostí a závazků.

Prunner (2013, s. 141–142) poukazuje na skutečnost, že někteří autoři zabývající se problematikou patologického hráčství, hovoří i o čtvrté fází – tzv. **stádium rezignační či beznaděje**. Hráč rezignuje na situaci, ve které se díky hraní hazardních her ocitl. Charakteristickým rysem je sklon k depresím a vlivem přetrvávajícího silného stresu se vyskytují i různé formy psychických poruch. Objevují se stavy rezignace, při nichž je hráč ochoten uposlechnout rady druhých. V ideálním případě vyhledá buď sám, nebo s pomocí blízkých odbornou pomoc.

1.2 Rizikové skupiny

Problematika patologického hráčství může zasáhnout kohokoliv, bez rozdílu věku, pohlaví, vzdělání či společenského postavení. Přesto existují vybrané skupiny osob ve společnosti, u nichž je pravděpodobnost vzniku závislostního jednání vyšší a měly by být více na pozoru před negativním vlivem hazardních her. Mühlpachr (2008, s. 93–94) přináší přehled rizikových skupin, které mají větší sklony k hazardnímu hraní a následnému vzniku závislostního jednání.

Děti a mladiství představují rizikovou skupinu uváděnou u většiny sociálně patologických jevů. Důvodem je nízký věk, nezkušenost či neznalost. Období dospívání je typické pro objevování nepoznaného a zkoumání s nádechem dobrodružství. Mnohdy si děti a dospívající neuvědomují, jaké následky jejich neuvážené jednání může způsobit. Patologické hráčství může mít rychlejší nástup vzhledem k dostupnosti hazardních her v prostředí internetu, k němuž mají dnes již všichni dospívající přístup. K ohroženějším osobám, v rámci této skupiny, patří dle Mühlpachra (2008, s. 94) hyperaktivní děti, které jsou schopny u výherních automatů strávit hodiny, přestože jsou v běžném životě jinak neklidní a roztěkaní.

V rámci pohlaví jsou rizikovou skupinou **muži**, kteří dle provedených šetření prokazují několikanásobně vyšší míru hazardního hraní oproti ženám. (Mravčík et al., 2017, s. 6)

Profesionální hráči mají zisk z hazardních her jako hlavní zdroj výdělku. Profesionalita se může v důsledku neúměrného sázení a riskování snadno přeměnit v patologické hráčství. Častý kontakt s hazardní hrou, přítomnost hazardu v okolí a kontakt s lidmi „z oboru“, to vše jsou faktory, přispívající k možnému vzniku závislostního jednání.

Nebezpečná povolání, představující pro zaměstnance i zaměstnavatele značné riziko. Může se jednat o osoby pracující v podnicích, kde jsou provozovány hazardní hry, jako jsou číšníci/servírky, krupiéři, provozovatelé, majitelé a jiné osoby podílející se na realizaci hazardu. K nebezpečným povoláním lze řadit i taková, kde mají lidé relativně volný přístup k vysokým finančním obnosům.

Nezaměstnaní jedinci jsou rizikovou skupinou z důvodu většího množství volného času, finančních i sociálních problémů. Účast na hazardní hře mohou vnímat jako dostupnou možnost řešení jejich nesnadné životní situace. Zpravidla dochází pouze k prohlubování a kumulaci potíží. Z opačné strany lze nezaměstnanost vnímat jako důsledek závislostního jednání.

K rizikovým skupinám Nešpor a kol. (2011, s. 80–81) doplňují **seniory**, jakožto speciální skupinu, charakterem ohrožení přirovnávanou k dětem a mladistvým. Senioři jsou zranitelnými členy společnosti. Ne vždy jsou schopni odhadnout potenciaální riziko související s hraním hazardních her a orientovat se v nových trendech hazardního průmyslu. Osoby v seniorském věku můžeme vymežit do dvou kategorií. První tvoří senioři, kteří hazardně hráli již v mládí a setkáme se u nich s výraznými finančními, sociálními i zdravotními problémy. Do druhé kategorie spadají osoby, uvádějící počátek hraní hazardních her až v seniorském věku. Důvody lze spatřovat v naplňování nadbytku volného času, kompenzaci nedostatečného množství sociálních kontaktů, nižších finančních příjmů a celé řady dalších faktorů, spojených se stárnutím či odchodem do důchodu. V důsledku nadměrného hraní se u hráčů seniorů objevují s větší četností úzkostné stavy.

1.3 Členění hazardních her

Hazardní hry či zkráceně hazard představují souhrn her, kde si hráči mohou zaplatit výhru. Důležitým prvkem je riziko možných finančních i jiných majetkových ztrát, s nímž do hry hráči vědomě vstupují. (Hartl a Hartlová, 2015, s. 196) Výsledek hazardní hry je závislý na náhodě a výhru nelze zaručit. I přes všechna rizika je hazardní činnost celosvětově rozšířena. Mezi populární, a ve společnosti oblíbené hazardní hry, patří číselné loterie, stírací losy, elektronická herní zařízení, sázkové hry v kasinu, kurzové sázky (především na sportovní utkání) či karetní hry. Hazardní průmysl a hry samotné se v průběhu času přizpůsobují potřebám měnící se společnosti a reagují na poptávku ze strany jak hráčů, tak provozovatelů hazardních her.

Hazardní hry v kasinech, především v minulosti, představovaly formu zábavy pro majetnější vrstvy obyvatel. Kasina poskytují potřebné soukromí a hráč je izolován od okolního světa. Zpravidla se jedná o uzavřené místnosti bez přístupu denního světla. Dochází tak k vědomému ovlivňování psychiky

hráčů, aby si neuvědomovali, kolik času při hře stráví. Hroncová, Kraus a kol. (2006, s. 137) uvádějí, že velké výhry v prostředí kasin mohou rychleji nastartovat vznik patologického hráčství.

Jedno však zůstává u všech hazardních her stejné a neměnné, čím déle hráč hraje a pokouší své štěstí, tím výraznější a vyšší je zisk pro provozovatele heren a kasin.

Elektronická herní zařízení

Pojem elektronická herní zařízení v sobě sdružuje interaktivní videoloterijní terminál (označovaný zkratkou IVT či VLT), elektromechanickou ruletu (EMR), výherní hrací přístroje (VHP) a jiná technická zařízení, mezi neodbornou veřejností souhrnně označována jako automaty. (Vacek, 2014, s. 11)

Výherní automaty patří mezi běžný typ hazardní hry, které mohly být instalovány mimo heren a kasin i v každém restauračním zařízení hospodského typu. Obsluhovat automat zvládne opravdu každý, možná díky jednoduchému ovládání a dostupnosti patří mezi populární hazardní zařízení. Stačí vložit hotovost a výherní automat vás celou hrou krok za krokem povede. Hráč je v průběhu celé hry stimulován k pokračování a nepřetržitěmu hraní prostřednictvím pestrosti a barevnosti herních zařízení, které doplňují světelné i zvukové efekty. Lákavě působící vzhled výherních přístrojů klamně vyvolává dojem zábavné a neškodné aktivity.

Jednotlivé videoloterijní terminály, bez ohledu na lokalitu umístění, jsou vzájemně propojeny a vytváří širší síť, která je napojena na online centrální systémy. Účelem centrálních systémů je generovat náhodná čísla a ze vzdáleného přístupu řídit průběh a vývoj hry. (Pavelka, 2017, online)

V posledních letech se rozmáhá provozování tzv. kvízomatů a slevostrojů. Kvízomaty a slevostroje jsou speciálním druhem elektronických herních zařízení, připomínající svým zpracováním klasické automaty, ovšem rozšířené o prvek dovednosti. Rozdíl spočívá v přítomnosti kvízových otázek, které jsou hráčům pokládány před zahájením samotné hry. V případě výhry na kvízomatu jsou hráči připočteny kredity, jež může směnit za hotovost. Slevostroje poskytují výhercům slevové poukázky na konzumaci nápojů přímo v provozovně. V praxi mohou být vyhrané poukázky přeměněny za hotovost. (NMS, 2016, online)

Kostkové hry

S kostkovými hrami se setkáváme od dětství. Celá řada deskových i jiných her se hraje za využití kostky. Pokud je do hry zapojen prvek financí, hovoříme o hazardní hře. Kostky stále mají své příznivce možná i díky jednoduchému hernímu mechanismu. „Už samotné slovo hazard našlo své pojmenování ve středověku z arabského označení pro hrací kostky – azzahr.“ (Prunner, 2013, s. 37)

Výsadní postavení mezi kostkovými hrami má snad nejslavnější hazardní hra s názvem Craps. Craps je možné nalézt v mnoha slavných kasinech po celém světě. Na rozdíl od jiných hazardních her patří herní stůl s hrou Craps k místům, kde jsou vidět bouřlivé emoce a vzrušení všech přítomných. K oblíbeným kostkovým hrám se řadí i vrhcáby (někdy známé též jako backgammon), představující hru, při níž je zapotřebí prokázat vysokou úroveň dovedností a znalostí pravidel a strategií hry. (Spanier, 1991, s. 28–53)

Karetní hry

Poprvé se, dle Nešpora (2012, s. 11), „karetní hry objevily v Číně v průběhu 12. století“. Jejich obliba přetrvává i do současnosti. Stejně jako hry s kostkami, tak i karetní hry jsou zábavou dětí. Karetní hry patří mezi jedny z mála hazardních her, jejichž výsledek nezávisí pouze na náhodě.

U hráčů jsou velmi populární hry jako poker a baccarat. Existuje řada příruček a návodů, jak se naučit správně hrát a využívat nejrůznějších herních strategií. Právě poker patří k nejrozšířenější karetní hře na světě. Po celém světě jsou pořádány prestižní pokerové turnaje, které mají své fanoušky stejně jako např. fotbalové či hokejové týmy. Mezi typické „hospodské“ karetní hry patří prší, mariáš, kanasta, žolíky atd. Karetních her existuje nespočet a téměř každá z her má řadu možností a úprav hry. (Pavelka, 2017, online)

Nešpor (2012, s. 11) upozorňuje na nebezpečnost kombinace karetní hry a alkoholu. Dochází k otupování smyslů a hráč ztrácí kontrolu nad finančními vklady do hry. Právě výčet „hospodských“ karetních her poukazuje na skutečnost, že hry jsou zpravidla hrány ve skupině osob v hospodském zařízení, kde mají hráči snadný přístup k alkoholu.

Kurzové sázky

Kurzové sázky zahrnují širokou variabilitu možností na co a jak sázet. V minulosti byly kurzové sázky spojeny převážně s koňskými dostihy, kde však působil i důležitý sociální aspekt. Dostihy představovaly a stále představují mimořádnou kulturní a společenskou událost. Sázky na dostihy byly a jsou nedílnou součástí dostihových závodů, a přitom se nejedná o závislostní jednání.

Kurzové sázky na našem území zaznamenaly v posledních letech velký rozvoj. K nejčastějším formám kurzovních sázek patří finanční investice do sportovních utkání. U sázkařů patří k nejoblíbenějším sázkařským sportům u nás fotbal, hokej, tenis či basketbal. Během významných sportovních událostí se sázkaři předhánějí ve výši svých sázek a sázejí na vše, co sázkové kanceláře nabídnou. Nejen sporty jsou v hledáčku sázkařů. V současnosti se sází na všechny události okolo nás – na výsledky voleb, jméno potomka veřejně známé osoby apod. Nabídka je omezena pouze lidskou představivostí. Zajímavostí je, že kurzovní sázení má v České republice, dle oficiálních pramenů, nejvyšší procento výhernosti ze všech hazardních her. (Prunner, 2013, s. 54–55)

Loterie

Loterie neboli loterijní hry představují skupinu hazardní her, provozovanou prostřednictvím sázkových tiketů. Obliba loterií je ve společnosti vysoká a můžeme se setkat s osobami pravidelně sázejícími již řadu let. Většinou využívají her, při nichž si na výsledek musíme určitý čas počkat. Snižuje se tím pravděpodobnost vtažení do hry s rizikem vyšších finančních ztrát. Tito pravidelní hráči vkládají do hry částky, neovlivňující jejich finanční situaci, s vidinou lepšího života. Existují i sázkaři, využívající nabídky rizikovějších forem sázení, v podobě okamžitého opětovného vsazení. (Prunner, 2013, s. 57–58)

Svou úlohu v oblíbenosti loterií sehrávají i zprávy v médiích, informující o nečekaně vysokých výhrách, o množství peněz při dosažení maximální výhry. Širokou veřejnost mohou společnosti provozující loterní hry ovlivňovat i prostřednictvím reklam, slibujících bezstarostný život v případě výhry.

Oblíbenou formou loterie jsou dle Pavelky (2017, online) stírací losy. Dostupnost stíracích losů je rozsáhlá a můžeme se k nim dostat např. na poštách či v trafikách. Výhodou stíracích losů je kromě dostupnosti i příznivá cena

a okamžitá zpětná vazba o případné výhře (není potřeba vyčkávat na slosování). Stírací losy poutají potencionální kupce svým vzhledem, neboť se vyrábějí s nejrůznějšími motivy, bohužel i s tematikou cílící na dětskou část populace (pohádky, kreslené postavičky, zvířata ...).

1.4 Hazard v prostředí internetu

„Novou oblastí gamblingu, která se objevila v r. 1995 je hraní a sázení pomocí internetu. Lze se obávat ještě dalších zrychlených možností hazardně hrát, což pravděpodobně přitáhne další klientelu.“ (Frouzová in Kalina a kol., 2003, s. 267)

Technický pokrok se nevyhnul ani hazardnímu průmyslu. Výše uvedený přehled populárních hazardních her je v současné době dostupný i v online prostředí. Internet představuje celosvětově propojenou počítačovou síť, poskytující svým uživatelům informace ze všech oborů lidské činnosti a o všem okolo nás. Internet je virtuální (nehmatatelný) prostor, v němž platí relativně vysoká svoboda informací. Nelze však zaručit jejich vhodně zvolený obsah a formu. K informacím mají přístup lidé bez ohledu na sociodemografické údaje. Problém nastává u dětí a starších osob, pro které může být prostředí internetu značně nebezpečné. Děti se zde mohou setkat s tématy nevhodnými pro jejich optimální růst a zdravý psychický vývoj. Starší osoby neovládající práci s internetovým rozhraním mohou být snadným cílem různých podvodníků.

Internet je proto ideálním prostředím pro vznik hazardní činnosti, a případný rozvoj hráčské závislosti. Legislativa je v mnohých případech na provozování online hazardu krátká a úplná kontrola nad online hrami je prozatím nerealizovatelná. Internet poskytuje hráči dostatečné soukromí, anonymitu i možnost hrát pod vlivem návykových látek. Odpadá obava z reakcí okolí, a proto si osoby v blízkosti hráče nemusí ani povšimnout potencionálního rozvoje hráčské závislosti.

Prunner (2013, s. 62–63) rozvoj online heren a kasin spojuje s širokým zpřístupněním a zrychlením internetu. Svou míru na rozmachu online her má i samotná poptávka vycházející z požadavků a možností rychle se rozvíjející doby. Online herny nejsou oproti kamenným provozovnám limitovány potřebnými fyzickými prostory. Vzhledem k této skutečnosti je snazší a finančně méně náročné rozšiřovat nabídku her a doplňkových služeb online heren.

Objevují se i tendence provozovatelů online hazardních her vytvářet mobilní aplikace, zjednodušující přístup k nabízeným hrám. V důsledku rozšíření chytrých mobilních telefonů, přenosných počítačů či dotykových tabletů mohou mít hráči „svou“ online hernu stále při sobě.

Hlavními důvody pro hraní hazardních her v prostředí internetu jsou, dle výsledků výzkumného šetření realizovaném Griffithsem a Barnesem (2008, s. 194–204) mezi muži a ženami ve věkovém rozmezí 18 až 53 let, především snadná dostupnost online her, flexibilita využití, nepřetržitá dostupnost 24 hodin denně, široká nabídka a velké množství druhů a zpracování online hazardních her. K dalším důvodům, přispívajícím k vyhledávání online her, patří reklama, vybízející uživatele internetu k zapojení se do hry, anonymita, možnost webových heren vyzkoušet si hru bez nutnosti vložení finančních prostředků a hraní po vzoru rodinných příslušníků. Vzhledem k povaze nabídek hraní hazardních her v online prostředí, mohou představovat větší hrozbu, než klasické offline hry.

Specifickým druhem online hazardní hry je tzv. live sázení. Představuje určitou formu kurzového sázení dostupného v prostředí internetu. Live sázení je realizováno obdobně jako klasické offline sázení. Rozdíl je však v rychlosti poskytovaných informací, rychlejšímu zpracování dat a stále aktualizovanému výběru aktivit určených pro sázení. Live sázkové servery ihned reagují na vývoj např. sledovaných utkání, a nabízejí tak prostor hráčům pro uzavírání dalších nových sázek. Na podobném principu funguje i online poker, u hráčů velmi populární a vyhledávaný typ hazardní hry. Při hře online pokeru může hráč „sedět“ u více herních stolů najednou. Finanční vklad do hry bývá proto zpravidla vyšší, jelikož se hráč nesoustředí výhradně na jednu hru, ale v jednu chvíli může být účasten u celé řady jiných her. (Blinka a kol., 2015, s. 167–169)

Problematika online hazardu spočívá i v psychologickém aspektu peněz. Během hraní online hazardních her hráč nedisponuje penězi v hotovostní formě, ale nahrává si svůj kredit do virtuálního prostředí. Z bankovek se stávají pouhá čísla na obrazovce a snáze dochází ke ztrátě kontroly nad drženou sumou.

2 Prevence zaměřená na patologické hráčství

Patologické hráčství představuje vysoce nebezpečné jednání člověka, negativně ovlivňující jeho samotného i osoby v jeho blízkosti. Vacek (2014, s. 20) popisuje tzv. bio-psycho-sociální model závislosti, který v sobě zahrnuje faktory individuální (somatické i psychické), sociální a specifické faktory podněcující vznik závislostního chování.

V případě realizace preventivních opatření je důležité brát zřetel na celkový profil a životní situaci hráče. Otázkou zůstává, zda je možné předcházet vzniku a samotnému propuknutí hráčství. Na tuto otázku se pokusíme najít odpověď v této kapitole, kdy si představíme jednotlivé formy preventivních opatření.

Efektivní prevence patologického hráčství, by dle Ondrejkooviče (2009, s. 349–350) měla být založena na spolupráci různých součástech společenského života jedince, jako jsou rodiče, školy a školská zařízení, zdravotníci, policie, média, zájmové a sportovní organizace, církve aj. Zdůrazňuje racionální náhled na cíl preventivního jednání, který spočívá na jedné straně ve snižování poptávky po hazardních hrách a na straně druhé v potřebě snižování dostupnosti hazardních her.

2.1 Preventivní opatření

Odborná literatura ve většině případů pojednává o prevenci cílenou na rizikové či deviantní chování. Představuje tak skupinu negativních jevů, pro něž existují do jisté míry společné preventivní kroky, jak je vhodně eliminovat, či v ideálním případě jim předcházet.

Kraus (2014, s. 148) vymezuje dva typy prevence sociálně patologických jevů, a to sociální a situační prevenci. V případě situační prevence se jedná např. o využívání kamerových záznamů v rizikových prostorech (v našem případě by se jednalo o prostředí heren a kasin).

Větší pozornost však bude věnování sociální prevenci, s níž se v odborné literatuře setkáváme, v souvislosti s patologickým hráčstvím, častěji. Sociální prevence bývá odborníky zpravidla klasifikována, jak uvádí i Bělík a Hoferková (2016, s. 19) na primární, sekundární a terciární.

Primární prevence dle Bělíka a Hoferkové (2016, s. 19–20) má za úkol působit na populaci doposud nezasazenou rizikových chování. Primární prevence zahrnuje celou řadu činitelů, ve snaze pozitivně působit na jedince. Mezi důležité činitele řadí především rodinu, dále školu a zdůrazňující působení lokálního prostředí především v podobě působení občanských sdružení. Primární prevenci bývá dále členěna na specifickou a nespecifickou.

Specifická primární prevence představuje systém aktivit a služeb, zaměřující se na práci s určitou cílovou skupinou a pokoušející se hledat způsoby, jak předcházet možnému vzniku a rozvoji sociálně patologických jevů (Bělík a Hoferková, 2016, s. 20). Kraus (2014, s. 148) uvádí, že se specifická primární prevence týká jednotlivých sociálních deviací.

Specifickou primární prevenci je možné podle různých aspektů dále rozdělit do tří úrovní. Jedná se o primární prevenci všeobecnou, zaměřující se na běžnou populaci s ohledem na vybranou věkovou kategorii. Selektivní primární prevenci, která je určena pro skupiny osob, u nichž jsou ve větší míře přítomny rizikové faktory, podmiňující možný vznik a vývoj různých forem rizikového chování. Na rozdíl od předešlých úrovní je indikovaná primární prevence vymezena pro jedince, u kterých došlo k výskytu projevů rizikového chování. Zahrnuje práci s osobami s výrazně zvýšeným rizikem výskytu nebo s počínajícími projevy rizikového chování. (Národní strategie primární prevence rizikového chování dětí a mládeže na období 2013–2018, 2013, s. 9)

Nespecifická primární prevence představuje aktivity podporující zdravý životní styl a proces osvojování si pozitivního sociálního chování skrze smysluplně využívaný a organizovaný volný čas. Příkladem mohou být zájmové, sportovní či jiné volnočasové aktivity. (Prevence-info.cz, 2018, online)

Sekundární prevence cílí na osoby ohrožené sociálně patologickými jevy. Míra ohrožení, ať už přímého či zprostředkovaného, se odvíjí od řady faktorů, jako je např. prostředí, rodinná situace, způsob života či osobnostní předpoklady. Úkolem sekundární prevence je zamezit vzniku závislosti u ohrožených osob. (Ondrejko, 2009, s. 276)

Terciární prevence se zaměřuje na resocializaci osob, u kterých se závislostní jednání zcela projevilo. Jejím cílem je zabránit propuknutí recidivy, a zároveň snaha minimalizovat rizika spojená se závislostním jednáním. (Hroncová, Kraus a kol., 2006, s. 143)

Kraus (2014, s. 148) nabízí další možný způsob klasifikace, a to podle kritéria rozsahu, na prevenci plošnou (v rámci společnosti jako celku), skupinovou (soustředující se na vybranou skupinu osob) a individuální (zaměřenou na konkrétní osobu).

2.2 Úrovně prevence patologického hráčství

Prevence patologického hráčství by dle Nešpora a kol. (2011, s. 88–93) měla probíhat, mimo prostředí škol a školských zařízení, na několika dalších úrovních. Jedná se o prevenci na úrovni jedince, rodiny, zaměstnavatele, médií, provozovatelů hazardu a celé společnosti.

Nešpor a kol. (2011, s. 93) charakterizují téma prevence na úrovni jedince jako volbu jedince nehrát hazardní hry a možnost upozorňovat osoby v jeho okolí na negativní důsledky hazardu. Ověřeným způsobem předávání zkušeností mezi jednotlivci je realizace tzv. peer programů, vytvořených po vzoru vrstevnických skupin. V rámci peer programů se setkávají osoby věkově blízké, popřípadě obdobného zaměstnání nebo s podobnými životními zkušenostmi. Využívá se principu následování dobrého příkladu člověka ve stejné či obdobné situaci.

Prevence na úrovni rodiny pracuje s přítomností dobrých rodinných vztahů, důvěře jednotlivých členů rodiny a správně stanovených pravidel. V souvislosti s prevencí v rodině přináší Nešpor a kol. (2011, s. 92), se zaměřením na dětskou část populace, výčet preventivních zásad předcházejících vzniku patologického hráčství. Přehledově se jedná např. o získávání důvěry dítěte, smysluplné trávení volného času, předávání pravdivých informací o možných nežádoucích účincích hazardu, vytváření dobrého vzoru pro děti (správného modelu chování).

Zaměstnanec, který má problém s hazardní činností představuje pro svého zaměstnavatele značné riziko (např. poškození dobrého jména firmy, krádež financí či cenných věcí na pracovišti). Zaměstnavatel může v rámci preventivního působení vytvářet tlak na takového zaměstnance v podobě výběru mezi setrváním v zaměstnání a řešení problémů s hazardem, nebo rozvázáním pracovního poměru. Postavení před tuto situaci má pro hráče silný motivační prvek, jelikož je na něj vytvářen tlak, aby svou současnou životní situaci začal řešit a podrobil se léčbě a abstinenci od hry. (Nešpor a kol., 2011, s. 90–91)

Otázka prevence v souvislosti s médií je aktuálním tématem z důvodu stále se zvyšujícího působení sdělovacích prostředků. Rozmanité formy médií mají moc a dostatečně široký dosah ovlivňovat názory, myšlení a chování jednotlivců i celé společnosti. Z toho důvodu by právě média měla být zdrojem preventivního působení na širokou veřejnost. Nešpor a kol. (2011, s. 90) popisují média v oblasti hazardu jako častý zdroj problémů, než jako dobrý zdroj prevence. Sdělovací prostředky raději přinášejí skandální informace a své odběratele šokují. Právě proto je patologické hráčství prezentováno převážně ve spojení s kriminalitou či jinými formami deviantního jednání a preventivní opatření jsou přesunuty do ústraní.

Bělík a Hoferková (2016, s. 37–38) dále doplňují, že by se sdělovací prostředky měly vyvarovat prezentování reklam podporující hazardní činnosti (jako jsou reklamní spoty věnované herním automatům či sázkám všeho druhu). Důraz médií by měl být naopak kladen na srozumitelné vysvětlování možných rizik a důsledků spojených s hazardem. Preventivně zaměřené kampaně jsou výzvou i pro společnost působící na poli zábavního a výherního průmyslu.

V oblasti prevence ze strany provozovatelů hazardu se jedná především o dohled při dodržování zákonem stanoveného věkového omezení. Osoby mladší osmnácti let nesmí hazardní hry provozovat a neměly by s nimi přijít do styku. S tím souvisí i umístění podniků umožňujících hazard co nejdále od míst, kde se právě nezletilé osoby pohybují.

Prevence na úrovni společnosti sdružuje všechny možné způsoby preventivního působení uvedených výše a je založena na jejich vzájemné spolupráci. Společenské mínění má velkou hybnou sílu a může přispět k omezení dostupnosti hazardních her a zařízení pro ně určených. S tím souvisí i tendence spočívající ve snižování poptávky po hazardu za využití účinných preventivních programů či vytváření cílených legislativních opatření. (Nešpor, 2012, s. 71)

2.3 Možnosti prevence patologického hráčství

Možnosti prevence patologického hráčství jsou často spojeny v jeden celek s prevencí látkových i nelátkových závislostí. V České republice prozatím neexistuje ucelená síť pomoci pro patologické hráče. Většina specializovaných zařízení poskytující poradenství, včasnou intervenci, zdravotní či sociální poradenství je zaměřena na pomoc osobám užívající návykové látky. Řadíme sem např. nízkoprahová kontaktní centra, denní stacionáře a intervenční centra.

Williams et al. (2012, s. 15–25) přinášejí nabídku možných preventivních postupů se zaměřením na problémové hráčství. Preventivní aktivity rozdělují na dvě oblasti možného působení. První oblast tvoří vzdělávací aktivity, zahrnující např. intervence v dětství, školní preventivní programy nebo informační a osvětové kampaně. Druhou oblastí jsou politické iniciativy, podílející se na regulaci problémů s hazardní hrou, a tím tak preventivně působí na celou společnost.

Zároveň Williams et al. (2012, s. 11) utřídili podstatné body, na základě provedených šetření, v oblasti prevence problémů s hazardními hrami. Účinnost jakýchkoliv forem preventivního působení spočívá v jejich schopnostech měnit jeden nebo více rizikových faktorů (spadají sem faktory biologické a sociokulturní povahy) problémového hráčství. Vzhledem k velkému množství působících faktorů na osoby hrající hazardní hry, může zásahem preventivních iniciativ docházet ke snížení hazardu, nicméně nelze předpokládat jeho kompletní odstranění z populace. Úspěšnost prevence, především u dětí a dospívajících, vychází z všestranného zaměření preventivních iniciativ rizikovými jevy obecně. Efektivní prevence problémového hráčství by měla být mnohostranně zaměřená, koordinovaná, schopna reagovat na přicházející změny a poskytována napříč celou společností a všemi věkovými skupinami. Nelze očekávat dlouhodobou účinnost preventivních strategií v případě, že nebudou dále rozpracovávány a aktualizovány.

V oblasti léčby patologického hráčství existují služby ambulantní a ústavní péče. Specializovaná zařízení nabízejí léčebné programy, odborné poradenství či terapeutická setkání. Léčba zaměřená na patologické hráče probíhá

zpravidla v psychiatrických léčebnách a na psychiatrických odděleních lůžkových zařízení.

Následuje přehled vybraných možností pomoci, kam se hazardní hráči i jejich blízcí mohou obrátit se svými starostmi a získat důležité informace.

Poradny

Specializovaná pracoviště poskytující svým klientům kvalifikovanou odbornou pomoc a terapii. Rozsah a realizace terapeutických programů je zajišťována specializovanými poradnami, poskytujícími pomoc hráčům a osobám v blízkém okolí hráče. Terapeutické programy jsou nabízeny formou psychoterapie, kde si klient může zvolit typ programu, který by mu nejlépe vyhovoval a pomohl mu zorientovat se v jeho závislosti a utřídit si svůj život. V nabídce jednotlivých poraden jsou individuální, skupinové a rodinné programy. (Hroncová, Kraus a kol., 2006, s. 143)

Linky telefonické pomoci

V současnosti nejsou evidovány telefonní linky, specializující se výhradně na hazardní hráče. I přesto jsou k dispozici krizové linky pomoci, linky důvěry a linky bezpečí, kde jsou odborníci připraveni volajícího vyslechnout, poskytnout mu možnou okamžitou pomoc či předat potřebné informace při řešení konkrétního problému. Služby telefonické pomoci mohou být poskytovány anonymně, nepřetržitě 24 hodin denně a bezplatně. Přístupné jsou široké veřejnosti, ať už se jedná o osoby potýkající se s problémem, nebo o osoby blízké. Umožňují volajícím vyhledat pomoc kdykoliv, když je vyžadována a nejvíce potřeba.

Svépomocné skupiny

Téma svépomoci je při zvládnání závislostí oblíbenou a užitečnou formou prevence. Skupiny nabízejí prostor sdružení osob se stejným či obdobným problémem, které si vzájemně předávají své zkušenosti a snaží si společnými silami pomoci dostat se ze spárů hazardu. Odhodlání vyhledat svépomocnou skupinu a oslovit ji o pomoc může být i prvním krokem při přiznání si problému s hazardem. Rovněž jsou však svépomocné skupiny utvářeny v prostředí zdravotnických zařízení, zajišťující ambulanci, případně ústavní léčbu, kde slouží pacientům jako doplňkový program při zvládnání závislosti.

Celosvětově známým hnutím v oblasti svépomocných skupin jsou Gamblers Anonymous. Schuler et al. (2016, s. 1261–1278) přicházejí s přehledovou studií zaměřenou na efektivitu a účinnost seskupení Gamblers Anonymous, kteří na rozdíl od jiných „anonymních skupin“ (např. Alcoholics Anonymous) zdůrazňují postavení svépomocné skupiny v oblasti preventivního působení a léčby patologického hráčství. Kromě tématu hazardního hraní se svépomocné skupiny zaměřují na řešení finančních, sociálních, psychických i fyzických problémů.

V českém prostředí dlouhodobě fungují tři svépomocné skupiny pro patologické hráče, vycházející z programu a myšlenek Gamblers Anonymous. Společným cílem je zdrženlivost od všech druhů a forem hazardních her. Doporučuje se abstinence i od alkoholu a jiných návykových látek. Účastníci programu se zaměřují např. na témata narušených sociálních a pracovních vztahů, finančních problémů, jak ovládat touhu po hře. Současně si navzájem předávají potřebné informace, které jim mohou pomoci při zvládnutí života bez hazardu a přispět k odstranění škod, způsobených hazardním hraním. (Trantina, 2016, s. 59–61)

Prevence v prostředí internetu

Internet může sloužit jako bohatý zdroj pro zjišťování informací o možnostech prevence patologického hráčství. V internetovém prostředí přibývá informačních a preventivních stránek, určených pro hazardní hráče a jejich blízké. Preventivní servery zpravidla obsahují základní informace o závislostním jednání, poradenství, seznam kontaktů, kam se mohou hráči obrátit na potřebné odborníky nebo motivační životní příběhy vyléčených hráčů. Efektivním způsobem prevence se jeví anonymní diskusní fóra, poskytující návštěvníkům stránek prostor podělit se o své problémy, předávat rady a zkušenosti od osob v obdobné situaci. Jedn se o formu webových svépomocných skupin, dostupnou pro všechny a bez nutnosti docházet na konkrétní místo. Na webových stránkách jsou volně dostupné i sebehodnotící testy, poskytující okamžitou zpětnou vazbu o úrovni problémového hráčství. Užitečným prvkem webových stránek jsou tzv. mapy pomoci, přinášející přehled zařízení a organizací, poskytující odborné poradenství a pomoc.

Preventivně orientovaných internetových stránek je k dispozici mnoho. Důležité je sledovat aktuálnost stránek, jelikož ne všechny jsou průběžně aktualizovány a spravovány. Příkladem internetových stránek orientovaných na pomoc hráčů hazardních her mohou být např.:

- www.drogy-info.cz – Stránky Národního monitorovacího střediska pro drogy a závislosti na území České republiky. Návštěvník zde nalezne aktuální informace, odkazy na preventivně zaměřené servery, kontakty na odborné služby a další nezbytné informace.
- www.stopzavislosti.cz – Stránky specializované na problematiku gamblingu, obsahující mimo jiné i online poradnu.
- www.gambling.podaneruce.cz – Svépomocný web pro hráče a osoby blízké.
- www.koncimshranim.cz – Projekt organizace Sananim realizovaný s cílem poskytnout online léčbu hráčům hazardních her, poradenství a nabídnout kontakty na odborné adiktologické služby. Před přihlášením do léčby jsou návštěvníci stránek vyzváni k vyplnění orientačního online testu, aby byl znám rozsah škod a vývoj hráčské závislosti.

3 Situace v oblasti patologického hráčství na území České republiky

3.1 Vývoj hazardního hraní na našem území

V České republice se s oficiální diagnózou patologického hráčství setkáváme od roku 1994, kdy vešla v platnost Mezinárodní klasifikace nemocí a přidružených zdravotních problémů. To však neznamená, že by se na našem území do té doby hráči hazardních her vůbec nevyskytovali. Rozvoj hazardní činnosti nastal dle řady odborných publikací po roce 1989, kdy se k nám dostávaly nové možnosti hazardních her.

Kasal (in Maierová, 2015, s. 12) uvádí, že již v roce 1926 se na dnešním území České republiky objevovaly první výherní hrací přístroje. Částečné omezení přišlo po druhé světové válce, kdy byly postupem času výherní přístroje zcela zakázány.

Před rokem 1989 byla nabídka hraní a sázení značně omezena. To však neznamená, že by se gambling vůbec neobjevoval, pouze bylo jeho provozování na veřejných místech potlačeno. Velký rozvoj byl zaznamenán po roce 1989, kdy bylo možné pozorovat změnu přístupu k hazardním hrám. V porevoluční době se objevovaly touhy lidí po rychlém zbohatnutí a do problémů, v důsledku hazardního hraní, se dostávaly především střední vrstvy obyvatel se stabilním rodinným a vzdělanostním zázemím. Vzhledem k šířícímu se povědomí o negativních důsledcích hazardního hraní mezi celou společností, začaly se stávat závislými převážně nižší společenské vrstvy a mladší jedinci, pro něž byl hazard něčím novým a neprozkoumaným. (Frouzová in Kalina a kol., 2003, s. 267)

Vlasáková et al. (in Maierová, 2015, s. 17) poukazují na podstatný zlom v oblasti hazardních her, který přišel v roce 2003, kdy začalo být povolováno provozování videoloterijních terminálů v České republice.

Do roku 2012 nebyl důkladněji sledován výskyt sázkového a problémového hraní v obecné populaci na našem území. Částečný pohled na situaci hazardního hraní poskytovala Evropská školní studie o alkoholu a jiných drogách, provádějící šetření mezi šestnáctiletými studenty a mimo jiné, zjišťující zkušenosti dospívajících jedinců s hraním na výherních automatech.

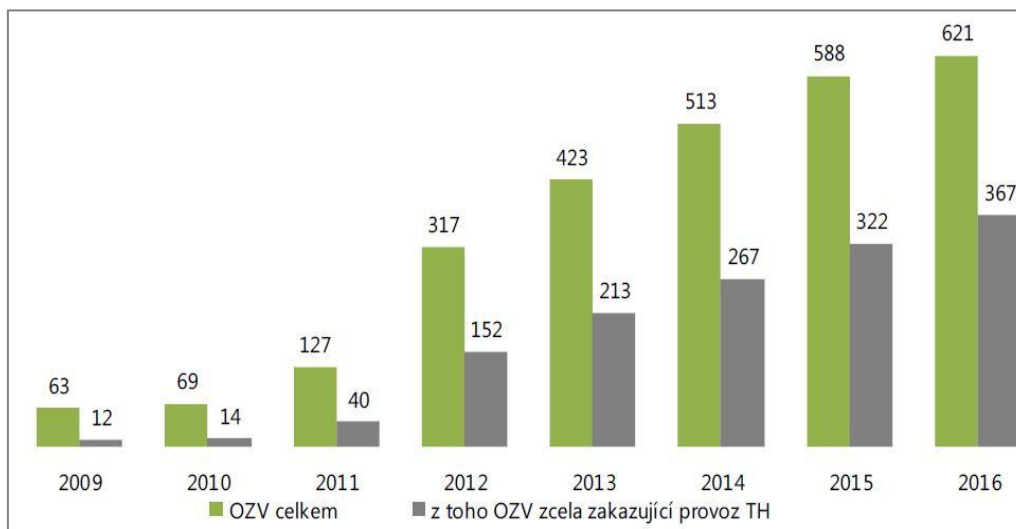
Šetření probíhají v pravidelných čtyřletých intervalech již od roku 1995. Výskyt patologického hráčství v obecné populaci byl do roku 2012 pouze přibližným odhadem, do té doby realizovaných šetření na obdobnou problematiku. (Mravčík et al., 2014, s. 55)

Mravčík et al. (2014, s. 7–8) uvádějí, že v roce 2013 připadalo v České republice celkem 7,5 elektronických herních zařízení (dále jen „EHZ“) na 1000 obyvatel. Z dostupných údajů se jednalo o nejvyšší nabídku EHZ mezi ostatními evropskými zeměmi. V porovnání se sousedními státy, jako je Slovensko s 3,7 EHZ, Německo s 3,0 EHZ, Polsko s 0,6 EHZ a Rakouskou s 0,3 EHZ na 1 000 obyvatel, dosahovala Česká republika rekordních hodnot v počtu EHZ. Nejvyšším rizikem z hlediska rozvoje problémového a patologického hráčství v České republice jsou právě zmiňovaná elektronická herní zařízení. Celých 83 % osob léčených s diagnózou patologického hráčství v roce 2013 představovalo hráče na elektronických herních zařízeních.

S novelou loterijního zákona č. 202/1990 Sb. s účinností od 1. 1. 2012, dostaly obce možností podstatným způsobem regulovat hazard na svém území v rámci vydávání obecně závazných vyhlášek. Obce mají na základě výše zmíněného legislativního dokumentu možnost omezit či zcela zakázat provozování hazardních her, definovaných dle zákona. Regulace může probíhat formou vymezení podniků, kde mohou být hazardní hry provozovány, případně mohou ovlivňovat jejich otevírací dobu.

Počet obcí s obecně závaznými vyhláškami regulujícími provozování hazardních her se v průběhu let neustále zvyšuje. Níže prezentovaný graf (viz graf 1) přehledně ukazuje vzrůstající trend regulace hazardních her, ať už jde o částečnou regulaci (znázorněnou zelenými sloupci), nebo o rozhodnutí obcí technické hazardní hry zcela zakázat (znázorněno šedivými sloupci). Největší posun je patrný mezi lety 2011 a 2012. Mravčík et al. (2017, s. 19) poukazují na skutečnost, že k 31. 12. 2016 přijalo regulační opatření v podobě obecně závazné vyhlášky celkem 621 obcí, což představuje 10 % z celkového počtu obcí na území České republiky.

Graf 1: Vývoj počtu obcí s obecně závaznými vyhláškami regulující provozování hazardních her v České republice v letech 2009–2016

Zdroj: Mravčík et al., 2017, s. 20.

Akční plán realizace Národní strategie protidrogové politiky na období 2015–2018 pro oblast hazardního hraní (2017, s. 9) vymezuje specifickou skupinu obcí, které na svém území vydaly obecně závazné vyhlášky regulující hazard. V těchto obcích jsou pozorovány pozitivní změny v úbytku negativních jevů, jako je opilost v provozovnách, hraní hazardních her příjemci sociálních dávek a rušení veřejného pořádku v okolí provozoven. Stinnou stránkou v uplatňování vyhlášek je snižování počtu pracovních míst a znatelně nižší příjem financí, z provozování hazardních her, do obecního rozpočtu.

3.2 Současná situace hazardního hraní

Situace v oblasti patologického hráčství zůstávala dlouho dobu ve stínu ostatních látkových závislostí, jako je alkohol či drogy. Odborná veřejnost vnímala nedostatečné vymezení hazardní her, stejně tak jako nedostačující situaci v oblasti preventivních opatření. Objevují se stále větší požadavky na vytvoření ucelené sítě preventivních opatření, primárně zaměřené na snižování počtu problémových, respektive patologických hráčů. S rozvojem online hazardu a dostupnosti internetu v rámci celé společnosti, se stávají otázky prevence důležitým tématem řady odborníků. Na začátku veškeré prevence stojí informovanost společnosti o škodlivosti a závažnosti hazardních her.

Významným posunem v nezbytné úpravě fungování a organizování hazardu v České republice byly nedávno realizované legislativní kroky. Vzhledem k zastaralosti původních legislativních opatření v oblasti hazardních her, která nedostačovala aktuálním potřebám, byl vytvořen nový zákon č. 186/2016 Sb., o hazardních hrách. Zákon o hazardních hrách nabyl účinnosti k 1. 1. 2017, avšak dodnes jsou akceptována vybraná ujednání z původního zákona č. 202/1990 Sb., o loteriích a jiných podobných hrách.

K nejdůležitějším změnám, které zákon o hazardních hrách přináší, patří legalizace zahraničních heren a sázkových kanceláří, za předpokladu získání licence pro působení na území České republiky. V případě nelicencovaných online heren je Ministerstvo financí oprávněno přistoupit k blokaci jejich webových stránek a pozastavení veškerých platebních operací, spojených s provozováním činnosti. Hazardní zákon definuje horní hranice sázek a výher, s ohledem na místo provozování hazardní hry. V hernách byla maximální výše sázky stanovena na 100 Kč a výhra v jedné hře může dosahovat až 50 000 Kč. V kasinech a na internetu jsou přípustné sázky do 1 000 Kč a výhry v maximální hodnotě 500 000 Kč. Zakazuje se provoz hazardních zařízení v nelicencovaných provozovnách, kam spadají zejména restaurace a bary s malým počtem výherních automatů. Ruší se možnost nepřetržitého (nonstop) provozu heren a kasin a zvyšuje se daň na výherních automatech z původních 28 % na 35 %. (Encyklopedie hazardu, 2018, online)

O podstatných legislativních změnách, v souvislosti s nově stanovenými podmínkami provozu technických herních zařízení, online hazardních her i živé hry (tj. hraní hazardních her, kdy hráči sází proti krupiérovi, nebo jeden proti druhému, bez použití elektronických nebo technických přístrojů), informuje řada zdrojů, především v prostředí internetu. Jedním příkladem za všechny jsou webové stránky České komory loterního průmyslu (2016, online), přinášející přehled zásadních změn platných od 1. 1. 2018. Mezi podstatné body při účasti sázejících na technické hře patří registrace hráčů hazardních her, obsahující identifikační a kontaktní údaje, sebeomezující opatření, a dále také slouží k ověření neúčasti osob v rejstříku vyloučených osob. Dodržování podmínek aktivace jednoho uživatelského konta u jednoho provozovatele, s tím související i zákaz převodu evidovaných prostředků (ať už v podobě peněžních nebo hracích prostředků) mezi jednotlivými uživatelskými konty. Provozovatelé mají povinnost

evidovat přehled všech platebních transakcí hráčů v provozovnách a tato data uchovávat po dobu 10 let. Vytváření více uživatelských kont v jednom zařízení je zakázáno. Součástí je i povinnost ověřování totožnosti a potřebného minimálního věku pro účast na hazardní hře.

3.3 Legislativní ukotvení

Regulačním orgánem v oblasti hazardního hraní je Ministerstvo financí, respektive odbor 34 – Státní dozor nad sázkovými hrami a loteriemi. K legislativním dokumentům v oblasti hazardních her a její regulace lze řadit následující zákony.

Zákon č. 186/2016 Sb., o hazardních hrách, který od 1. 1. 2017 nahradil doposud platný zákon č. 202/1990 Sb., o loteriích a jiných podobných hrách (viz podkapitola 3.2).

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník upravuje okruh sázek, her a losů. Pojednává například o způsobech vymáhání výhry nebo o upřesnění výše výhry s ohledem na okolnosti určené zákonem. V případě, že je prohrávající stranou osoba s nedostatečnými duševními či rozumovými schopnostmi, může ona, popřípadě její zákonný zástupce vymáhat výhru po vítězi zpět, i když již proběhlo dobrovolné předání výhry. (Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, 2018, online)

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník vymezuje tři trestné činy, obsahující ve své skutkové podstavě prvek hraní hazardních her. Ohrožování výchovy dítěte v důsledku umožnění hry dítěti na výherním hracím přístroji, provozování nepoctivých her a sázek, jejichž pravidla nemohou zaručit stejné možnosti výhry pro všechny účastníky a neoprávněné provozování, organizování, propagaci nebo zprostředkování hazardní hry. (Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, 2018, online)

Zákon č. 253/2008 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci trestné činnosti a financování terorismu (zákon proti praní špinavých peněz) řadí provozovatele hazardní hry dle zákona o hazardních hrách k povinným osobám. Povinné osoby dle tohoto zákona mají kromě jiného povinnost dodržovat stanovené postupy při identifikaci svých klientů a evidovat provádění finančních transakcí. Zároveň mají ohlašovací povinnost vůči Finančnímu analytickému úřadu, v případě výskytu rizikových nebo podezřelých transakcí.

(Zákon č. 253/2008 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu, 2018, online)

3.4 Aktuální situace v oblasti prevence patologického hráčství

Vacek (2014, s. 44) uvádí, že „v ČR neexistují téměř žádné služby primárně zaměřené na patologické hráčství. Ať už se jedná o primární prevenci, nízkoprahové služby pro včasný záchyt, specializované poradenství či následnou péči, stojíme v podstatě na úplném začátku budování funkční sítě.“ V posledních letech se situace zlepšuje, neboť vznikají zařízení specializující se na osoby, mající problém s nadměrným hraním hazardních her.

Tématem prevence hazardního hraní v České republice se komplexněji zabývají dokumenty realizované na celostátní úrovni, kam spadá Národní strategie protidrogové politiky na období 2010 až 2018 (dále jen „strategie“). Samostatná problematika hazardního hraní byla na základě strategie důkladněji rozpracována v Akčním plánu realizace Národní strategie protidrogové politiky na období 2015–2018 pro oblast hazardního hraní (dále jen „akční plán“). V posledních letech jsou Národním monitorovacím střediskem pro drogy a závislosti jednou ročně vytvářeny výroční zprávy o hazardním hraní, reflektující nejnovější poznatky o hazardním hraní, rozšíření v populaci, provedeném preventivním působení a dalších stěžejních oblastech.

Národní strategie protidrogové politiky na období 2010 až 2018

Strategie je stěžejním koncepčním dokumentem Vlády České republiky, zabývající se řešením problémů užívání návykových látek a problémové hráčství. Od doby svého vzniku prošla dvěma revizemi, a to v roce 2014 a 2016. Protidrogová politika vychází ze dvou základních, navzájem se doplňujících konceptů, kterými jsou ochrana veřejného zdraví a ochrana bezpečnosti jednotlivců a společnosti.

Pro potřeby práce jsou vybrány podstatné informace vztahující se k problémovému hráčství. K hlavním funkcím strategie patří definování základního strategického rámce pro politiku na úrovni zákonné regulace, prevence, léčby a eliminace negativních dopadů. Zároveň k funkcím řadí i potřebu vymezení konkrétních opatření s cílem redukovat negativní zdravotní

a společenské dopady hazardního hraní na úrovni jednotlivců i celé společnosti. (Národní strategie protidrogové politiky na období 2010 až 2018, 2016, s. 9–10)

K prioritám v oblasti hazardního hraní patří především primární prevence s důrazem na zvyšování informovanosti obecné populace o povaze a rizikovitosti hazardního hraní. Podpora tzv. zodpovědného hraní, s tím spojená i korekce domněnek a iluzí vytvářeným patologickými hráči. Zajištění a realizace efektivních preventivních programů (zaměřených na hráče hazardních her i celou společnost) a dostatečná informovanost o možnostech prevence. Dále se jedná o vytváření uceleného souboru pomoci a léčby. V rámci snižování širokého spektra rizik u problémových hráčů je mimo jiné kladen důraz na realizaci a propagaci poradenských a pomáhajících programů. Posilování kontroly a regulace dostupnosti hazardních her zůstává na úrovni legislativních změn. (Národní strategie protidrogové politiky na období 2010 až 2018, 2016, s. 19)

Akční plán realizace Národní strategie protidrogové politiky na období 2015 – 2018 pro oblast hazardního hraní

Akční plán je nástrojem strategie a byl vytvořen s cílem podrobněji rozpracovat postupy, nezbytné pro naplňování cílů a priorit (prezentovaných ve strategii) v oblasti hazardního hraní. Akční plán využívá dostupné statistické údaje, české i zahraniční zkušenosti a další užitečné zdroje, pomocné pro vytváření nezbytných opatření. Hlavním cílem akčního plánu je, za využití navrhovaných opatření, snížit negativní dopady a rizika, týkající se jednotlivců i společnosti, v důsledku hazardního a patologického hraní. (Akční plán realizace Národní strategie protidrogové politiky na období 2015–2018 pro oblast hazardního hraní, 2017, s. 25–26)

Výroční zpráva o hazardním hraní v České republice v roce 2016

Výroční zpráva z roku 2016 je zatím posledním vydáním pod záštitou Vlády České republiky reflektující aktuální situaci na poli hazardních her. Přináší komplexní přehled dostupných informací na trhu hazardní her, dostupných předpisech, provedených šetřeních v rámci populace a dalších přidružených oblastech, souvisejících s hazardem na území České republiky.

Pozornost je věnována i prevenci problémového hráčství, se zaměřením na představení dostupných legislativních předpisů, objasnění souvisejících pojmů,

prezentaci dostupných možností v oblasti prevence a realizovaných aktivit. Realizátoři výroční zprávy informují o preventivním působení s ohledem na školní prostředí, obecnou populaci a hazardní hráče.

V oblasti prevence rizikového chování ve školách a školských zařízeních bylo k lednu 2017 evidováno 72 programů primární prevence, obsahujících ve svých osnovách oblast návykového chování. Bližší upřesnění o počtu programů pracujících s tématem problémového hráčství není dostupné. Míra realizovaných preventivních opatření v obecné populaci a mezi hazardními hráči je stále nízká a nedostačující. V posledních letech dochází k navyšování podpory prevence problémového hráčství ze strany státu a můžeme pozorovat větší počty preventivních programů. (Mravčík et al., 2017, s. 9)

Prevence ve školách a školských zařízeních

Škola působí jako výchovně vzdělávací instituce, poskytující dětem a dospívajícím znalosti a dovednosti, nezbytné pro život ve společnosti. Kdy jindy, než v průběhu formování názorů a vytváření si vlastních hodnot, je vhodné začít varovat před nástrahami, číhajícími téměř na každém kroku. Úkolem školy je rovněž své žáky chránit před negativními jevy, které by mohly mít neblahý dopad na jejich zdravý vývoj. Podstatou správně cílené primární prevence na děti a mládež je dle Bělíka a Hoferkové (2016, s. 19–20) ovlivňování výchovy, vzdělávání, volnočasových aktivit, poradenství a práce s hodnotami.

Potřeba preventivních aktivit a činností je zakotvena v české legislativě. O prevenci v oblasti školství se zmiňuje školský zákon č. 561/2004 Sb., §29 odstavec 1 (2018, online) následovně: *„Školy a školská zařízení jsou při vzdělávání a s ním přímo souvisejících činnostech a při poskytování školských služeb povinny přihlížet k základním fyziologickým potřebám dětí, žáků a studentů a vytvářet podmínky pro jejich zdravý vývoj a pro předcházení vzniku sociálně patologických jevů.“*

Ve školním prostředí již nehovoříme o sociálně patologických jevech, nýbrž o rizikovém chování. Pojem rizikové chování Miovský a kol. (2015, s. 28) vysvětlují, jako „chování, které prokazatelným způsobem v různé míře přispívá k nárůstu zdravotních, sociálních, výchovných a dalších rizik u jedince či společnosti.“ Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (dále jen „MŠMT“) je odpovědným resortem v oblasti koordinace aktivit primární prevence

rizikového chování u dětí a mládeže. Na realizaci preventivních opatření se podílí ve spolupráci s ostatními resorty a dalšími poradními orgány.

Postupy realizace preventivního působení jsou rozpracovány v dokumentech s názvy Národní strategie primární prevence rizikového chování dětí a mládeže na období 2013–2018 a Metodické doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních. Oba dokumenty i další přidružené materiály jsou k dispozici široké veřejnosti na webových stránkách MŠMT ČR.

Národní strategie primární prevence rizikového chování dětí a mládeže na období 2013–2018 je hlavním dokumentem, zaměřeným na současné potřeby a otázky v oblasti primární prevence rizikového chování v České republice. Strategie vymezuje základní terminologii, cíle a funkce, definuje systém horizontální (meziresortní) a vertikální (regionální a místní) úrovně řízení prevence. Dále přináší přehled subjektů, podílejících se na prevenci rizikového chování a předkládá výčet forem rizikového chování. Jako zdroje informací slouží aktuální vědecké poznatky a praktické zkušenosti v oblasti primární prevence. Efektivnost vytvořeného systému prevence je závislá na komplexní spolupráci jednotlivých subjektů, které společnými silami přispívají k minimalizaci vzniku a snižování míry rizikového chování u dětí a mládeže.

Metodické doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních obsahuje vymezení potřebné terminologie, popisuje instituce v systému prevence a úlohy pedagogických pracovníků, definuje minimální preventivní program a nabízí doporučení postupů pro školy a školská zařízení v případě výskytu vybraných rizikových forem chování dětí a mládeže.

Součástí metodického doporučení jsou i podpůrné materiály pro pedagogické pracovníky se souhrnným názvem „Co dělat, když – intervence pedagoga. Rizikové chování ve školním prostředí – rámcový koncept“, zaměřující se na vybrané formy rizikového chování s ohledem na jejich příznaky, rizika či možnosti preventivních aktivit. Nalezneme zde i dokument zaměřený s názvem Hazardní hraní, obsahující přehled základních informací o rizikovém chování, dostupné právní předpisy, možnosti preventivního působení pedagoga či školy, nabídku odborné pomoci a seznam doporučené literatury.

Na úrovni škol a školských zařízení jsou zpracovávány dokumenty, zaměřené na prevenci v různých oblastech života v rámci školního vzdělávacího programu. Minimální preventivní program je dokument vytvářený na úrovni konkrétních škol školním metodikem prevence na období jednoho roku. Obsahuje realizovatelné postupy v rámci výchovy a vzdělávání žáků ke zdravému životnímu školy, soustředí se na jejich osobní a emočně sociální rozvoj a komunikační dovednosti. Preventivní působení vyžaduje spolupráci žáků a jejich zákonných zástupců a samozřejmě celého pedagogického sboru. Dokument podléhá kontrole České školní inspekce. Výstupy spojené s aplikací minimálního preventivního programu jsou veřejně dostupné v rámci výročních zpráv o činnostech škol. (Metodické doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních, 2010, s. 3)

Školní preventivní strategie je dlouhodobým (několikaletým) preventivním programem pro školy a školská zařízení. Dokument je vytvářen ve shodě s individuálními potřebami konkrétních zařízení, a zároveň pracuje s reálnými časovými, personálními a finančními prostředky. Definuje krátkodobé i dlouhodobé cíle, se zaměřením na efektivní a řádnou realizaci jednotlivých postupů. Speciální pozornost je věnována ohroženým skupinám osob, jako jsou minority, cizinci, pacienti či děti. Úkolem školní preventivní strategie je oddalovat, zabraňovat a snižovat výskyt rizikových forem chování a zvyšovat schopnost žáků a studentů provádět informovaná a zodpovědná rozhodnutí. Informace získané v průběhu realizace školní preventivní strategie mohou sloužit jako zdroj podnětů a připomínek, jenž mohou být následně zapracovány při tvorbě minimálního preventivního programu. (Metodické doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních, 2010, s. 3)

4 Výzkum názorů veřejnosti na prevenci patologického hráčství

4.1 Teoretická východiska výzkumu

V teoretické části diplomové práce byla prozkoumána odborná literatura, aktuální legislativní dokumenty i další podpůrné materiály, které přispěly k vytvoření empirické části práce. Charakter výzkumného šetření byl vystaven tak, aby odpovídal současné situaci v oblasti prevence patologického hráčství. Setkáváme se s řadou odborných studií a názorů na danou problematiku, avšak názor občanů vnímám jako důležitý faktor, který by stál za vhodnou formulací preventivních opatření a aktivit.

Patologické hráčství vzniká v důsledku opakujících se epizod hráčství. Nadměrné hraní hazardních her, a s tím spojený nekontrolovatelný výdej financí na hru, roztáčí pomyslný kolotoč hráčské závislosti. S nedostatkem finančních prostředků se pojí další komplikace, které mohou negativně ovlivnit život samotného hráče i osob v jeho okolí, ať už se jedná o rodinu, přátele, známé, kolegy v zaměstnání. Patologické hráčství výraznou měrou působí na všechny oblasti hráčova života a v důsledku nezdravého způsobu života se mohou objevovat i zdravotní komplikace jak fyzické, tak i psychické.

U hazardních hráčů je zvýšené riziko konzumace alkoholu a užívání jiných návykových látek. Důvodem mohou být i prostory heren a kasin, kde jsou hazardní hry provozovány. Rozvoj patologického hráčství s sebou přináší množství dalších přidružených sociálně patologických jevů. V krajních případech dochází k páchání trestné činnosti, především z důvodu nedostatečných finančních prostředků na hru.

V širším kontextu lze říci, že dopady patologického hráčství se projevují i v celé společnosti. Výdaje na léčbu patologických hráčů, vytváření nevymahatelných dluhů od hráčů, ekonomická závislost na státu v důsledku ztráty zaměstnání a další faktory, dotýkající se, do jisté míry, všech obyvatel.

S tím souvisí i důležitost preventivních opatření a aktivit. Efektivní preventivní opatření by měly cílit na celou společnost, spočívající v informovanosti o rizicích a hrozbách spojených s životem pod vlivem hazardních her a případné eliminaci již vzniklých problémů. Součástí teoretické

částí bylo vymezení jednotlivých forem prevence podle způsobu působení a okruhu cílových skupin, na něž jsou orientovány a zaměřeny. Na počátku prevence stojí informovanost o hazardních hrách a případných negativních dopadech hazardu. Odborníci se shodují, že preventivní opatření by měla začínat v období dětství, aby si mladí jedinci mohli utvořit reálnou představu o rizikovosti hazardu se všemi pro a proti. V případě ohrožených osob a osob již vykazujících znaky patologického hráčství je zapotřebí vytvořit a nabídnout široké spektrum odborné pomoci, odpovídající potřebám jednotlivých cílových skupin.

Preventivní působení probíhá na státní úrovni, krajské i regionální. Aktivitní zapojení do prevence je však žádoucí a nezbytné i mezi jednotlivci, kteří mohou na sebe působit navzájem. Široké povědomí o problematice patologického hráčství lze vnímat jako důležitý prvek při tvorbě a realizaci preventivních opatření.

Česká republika v oblasti hazardních her a možných následků vytváří preventivní strategie, sloužící jako vodítko pro minimalizaci výskytu patologického hráčství. Klíčovým dokumentem je Národní strategie protidrogové politiky, vytvořená na období 2010 až 2018. Po uskutečnění první revize strategie byly vzneseny požadavky na vytvoření akčního plánu, zaměřené na oblast hazardního hraní. Dokument Akční plán realizace Národní strategie protidrogové politiky na období 2015–2018 pro oblast hazardního hraní, rozpracovávající nezbytné informace pro utvoření ucelené sítě pomoci pro hráče hazardních her, vytváření preventivní opatření na úrovni celé společnosti a další nezbytné kroky pro vytvoření účinných preventivních opatření.

Národní strategie primární prevence rizikového chování dětí a mládeže na období 2013–2018 poskytuje celistvá opatření zamezující rizikovému chování, kde jsou zpracovány i otázky hazardního hraní. Prevence hazardního hraní bývá zpravidla součástí širších aktivit zaměřených na prevenci závislostního chování, zahrnující užívání návykových látek, netolismus a gambling.

V České republice se aktuálně řeší otázky působení nového zákona č. 186/2016 Sb., o hazardních hrách., který nahradil již zastaralý a nevhodně formulovaný zákon č. 202/1990 Sb., o loteriích a jiných podobných hrách. Nezbytné legislativní změny a omezení rozpoutaly řady diskuzí, především

u provozovatelů hazardních her v kamenných provozovnách i v prostředí internetu, pro něž byly vytvořeny nové podmínky provozu.

Následující vývoj hazardního hraní, a případného vzniku patologického hráčství záleží na postavení provozovatelů hazardních her k novým legislativním nařízením, dodržování stanovených pravidel a zajištění dohledu nad jejich plněním. Důležitou roli sehrává i vytvoření integrovaného systému pomoci a rozšíření povědomí o problematice patologického hráčství napříč celou společností.

4.2 Projekt výzkumu

Stanovení cílů výzkumného šetření

Vzhledem ke zkoumané problematice prevence v oblasti patologického hráčství byl již v úvodu diplomové práce vytvořen vědecko-výzkumný problém: *Jak jsou vnímána preventivní opatření v oblasti patologického hráčství?*

Cílem výzkumného šetření je získat informace o aktuálním pohledu veřejnosti na prevenci v oblasti nadměrného hraní hazardních her s možným vznikem závislostního jednání. Názory veřejnosti v otázce prevence vnímám jako důležitý prvek při posuzování dostupných možností preventivních aktivit. Výzkumné šetření by mělo podhalit pohled občanů na vnímání problematiky patologického hráčství.

Dílním cílem je objasnit názor veřejnosti na prostředí internetu vzhledem k hraní hazardních her, a případnému vzniku a rozvoji patologického hráčství.

Formulace hypotéz

Hypotézy byly konstruovány takovým způsobem, aby pomohly objasnit názory občanů na prevenci patologického hráčství a byly v souladu se stanovenou výzkumnou otázkou. Při formulaci hypotéz byl kladen důraz i na prostředí internetu, jakožto nového virtuálního média, které svou otevřeností nabízí snadnou cestu k případnému vzniku patologického hráčství.

H1: Nadpoloviční většina respondentů hodnotí prevenci patologického hráčství jako spíše nedostačující.

Národní strategie protidrogové politiky na období 2010 až 2018 (2016, s. 5–7) uvádí, že prozatím nebyl vytvořen ucelený systém prevence hazardního hráčství. Míra realizovaných preventivních opatření je nízká a neodpovídá

současným potřebám. S tím souvisí i nedostatečná informovanost široké veřejnosti o dopadech hraní rizikových forem hazardních her a dostupných možnostech pomoci.

O nedostatečné prevenci patologického hráčství pojednává i Vacek (2014, s. 44), který uvádí, že v rámci primární prevence nejsou témata spojená s hráčstvím běžně začleňována do preventivních programů, zabývajících se rizikovým chováním.

Hypotézu H1 budou sytit otázky z dotazníku č. 3 a 5. Doplnovat ji budou data z otázky č. 4.

H2: Prostředí internetu je alespoň polovinou respondentů vnímáno jako rizikové pro možnost vzniku patologického hráčství.

Online hazardní hry nabízející hráči možnost hrát v jakémkoli prostředí. Právě široká dostupnost online hazardu poskytuje po dlouhou dobu utajovat možný vznik patologického hráčství. Sezení hráčů u počítače nemusí být okolím vnímáno jako problematické, oproti nadměrnému trávení času v hernách, kasinech nebo barech. Místo odkud je hazardní hra realizována, může ovlivňovat a měnit vnímání rizikivosti hazardu. Na druhou stranu, vyšší frekvence zapojení do online hazardních her a široká dostupnost, mohou být považovány za rizikové faktory, přispívající k rozvoji problémového, respektive patologického hráčství. (Blinka a kol., 2015, s. 161–163)

Wood a Williams (2007, s. 520–542) na základě provedených výzkumů upozorňují na rizikovost online hazardu. Hráč online hazardních her má potenciálně desetkrát vyšší pravděpodobnost výskytu problémů s hazardem, oproti ostatním hráčům.

Online hráčů celosvětově rok od roku přibývá. Trh s online hrami přináší nové hry, atraktivnější hráčské prostředí a řadu hráčských benefitů, čímž se snaží oslovit co největší množství uživatelů internetu. České prostředí není výjimkou a setkáváme se s vyšším počtem osob hrajících online hazardní hry. Skutečnost s hraním online hazardních her, alespoň jednou v životě, má podle výsledků Výzkumu názorů a postojů občanů České republiky k otázkám zdravotnictví a k problematice zdraví 2016 (in Mravčík et al. 2017, s. 69–71) 16,1 % z celkového počtu 1841 respondentů starších 15 let. Mladí dospělí od 15 do 34 let vykazovali vysoké hodnoty v otázkách účasti na online hazardních hrách. Jednalo se o 23 % všech mladých dospělých respondentů.

Z výsledků je patrná obliba online hazardu u mladší generace, pro něž je virtuální prostředí přirozenější a bližší, než je tomu u vyšších věkových kategorií.

Hypotéza H2 bude ověřována na základě odpovědí respondentů na otázky č. 6, 7 a 8.

H3: Alespoň 45 % respondentů má osobní zkušenost s hazardním hraním.

Národní výzkum užívání návykových látek 2012 (in Mravčík et al., 2014, s. 56–58) obsahuje kromě otázek na legální a nelegální užívání návykových látek i oblast hraní hazardních her. Pro potřeby výzkumného šetření byla zpracována data od respondentů z obecné populace ve věkovém rozmezí od 15 do 64 let. Výsledky ukázaly, že zkušenost s hraním hazardních her, alespoň jednou v životě, má celkem 58,2 % respondentů. Z hlediska pohlaví se jednalo o celkem 63,0 % všech mužů a 53,5 % žen.

Podle posledních dostupných výsledků Národního výzkumu užívání návykových látek 2016 (in Mravčík et al., 2017, s. 64–65) mělo zkušenost s hraním hazardních her, alespoň jednou v životě, celkem 45,9 % dotazovaných. Účast na hazardní hře potvrdilo 53,9 % mužů a 38,2 % žen. Výběrový soubor čítal celkem 3601 vybraných respondentů z obecné populace ve věku 15 + let.

Hypotézu H3 bude sytit otázka č. 9 a doplňovat ji bude otázka č. 10.

H4: Nadpoloviční většina respondentů souhlasí s tvrzením, že prevence patologického hráčství by měla začínat již na základní škole.

Řada autorů odborných publikací se shoduje s tvrzením Bělíka a Hoferkové (2016, s. 29–30), že efektivní prevence by měla začínat již u dětí útlého věku. Nešpor a kol. (2011, s. 20–21) vnímají děti a dospívající jako rizikovou skupinu, u níž se může závislost na hazardu projevit rychleji a mít progresivnější průběh, než u dospělé populace. K negativním doprovodným jevům patří například konzumace alkoholu, nebo užívání drog. Mohou se objevovat problémy ve škole, s čímž souvisí i nižší úroveň vzdělání a obtížné uplatnění na trhu práce.

V českém prostředí se s preventivními aktivitami, obsahující upozornění na škodlivost hazardních her, setkáváme ve školách a školských zařízeních, v rámci primární prevence rizikového chování. Systém preventivních aktivit zaměřených na děti a mládež je koordinován Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy. Dostupné jsou informace o realizovaných preventivních

programech převážně na úrovni základních a středních škol. (Mravčík et al., 2017, s. 153–156)

Nadpoloviční většinou se pro potřeby hypotézy rozumí více než 50 % respondentů. Hypotézu H4 budou sytit data obsažená v otázkách č. 11 a 12 dotazníku.

Vzhledem k povaze výzkumného šetření a podobě dotazníku, byly stanoveny následující tři statistické hypotézy. Pro ověření závislosti pozorovaných znaků bude využita statistická metoda Test dobré shody chí-kvadrát.

H5: Existuje statisticky významný vztah mezi pohlavím respondentů a pohledem na rizikovitost patologického hráčství.

Mravčík et al. (2017, s. 6, 7) konstatují skutečnost, že muži hrají hazardní hry několikanásobně častěji než ženy. Výjimku tvoří loterie, kde jsou si obě pohlaví více méně rovny. Zároveň prezentují výsledky z Národního výzkumu 2016, kde bylo zjištěno, že v riziku problémového hráčství se nacházelo k roku 2016 okolo 509 000 osob, v procentuálním převaze mužů (10 %) nad ženami (1,6 %).

Při formulaci hypotézy jsem vycházela i z teoretických poznatků, označující mužské pohlaví jako rizikovou skupinu ohroženou vznikem patologického hráčství.

Hypotézu budou sytit data získaná z nečíslované položky dotazníku o pohlaví respondentů a otázky č. 1.

H6: Existuje statisticky významný vztah mezi věkem respondentů a vnímáním rizikovitosti internetu s ohledem na prostředí heren a kasin.

Zkušenost s hraním online hazardních her, alespoň jednou v životě, má podle výsledků Výzkumu názorů a postojů občanů České republiky k otázkám zdravotnictví a k problematice zdraví 2016 (in Mravčík et al. 2017, s. 69–71) 16,1 % z celkového počtu 1841 respondentů starších 15 let. Mladí dospělí od 15 do 34 let vykazovali vysoké hodnoty v otázkách účasti na online hazardních hrách. Jednalo se o 23 % všech mladých dospělých respondentů. Z prezentovaných výsledků je patrná obliba online hazardu u mladší generace, pro něž je virtuální prostředí přirozenější a bližší, než je tomu u vyšších věkových kategorií.

Ostrovský (2017, s. 17) na základě analýzy dostupných výzkumů o online hraní konstatuje, že mladí lidé důvěřují internetovému prostředí a mají k němu blíže, než vyšší věkové kategorie. Milně vyvolávající pocit bezpečí internetu u mladších generací může mít za následek přehlížení potenciálních problémů s hazardní hrou a oddalování jejich řešení.

Hypotéza bude sycena nečíslovanou položkou dotazníku, zjišťující věk respondentů a otázkou č. 7.

H7₀: Neexistuje statisticky významný vztah mezi dosaženým vzděláním respondentů a vnímáním nadměrného hraní hazardních her jako aktuálního problému.

Nulová hypotéza byla formulována na základě domněnky autorky práce o nezávislosti dosaženého vzdělání a pohledu na aktuálnost problému nadměrného hraní hazardních her. Nebyly objeveny dostatečné důkazy a podpůrné materiály, podporující existenci rozdílného pohledu na aktuálnost hazardního hraní vůči vzdělání občanů. Domnívám se, že vztah mezi zkoumanými znaky neexistuje.

Hypotéza bude ověřována na základě získaných informací z nečíslované položky dotazníku o nejvyšším ukončeném vzdělání a otázkou č. 2.

Popis využitých metod a sběr dat

Pro potřeby realizace projektu výzkumu bylo využito kvantitativního šetření, které poskytuje oslovení velkého množství respondentů. „Kvantitativní výzkum, na rozdíl od kvalitativního pracuje s číselnými údaji, které je následně možné matematicky zpracovat a vyhodnotit. Hlavním cílem výzkumníka je třídění údajů a vysvětlení příčin existence nebo změn jevů. Přesné údaje získané během sběru potřebných dat umožňují zevšeobecnování a vyjadřování předpovědí o zvolených jevech.“ (Gavora, 2010, s. 35–36)

Získávání dat probíhalo za využití dotazníkové výzkumné metody. Gavora (2010, s. 121) charakterizuje dotazník jako „*způsob písemného kladení otázek a získávání písemných odpovědí*“. Pro potřeby výzkumného šetření byl vytvořen nestandardizovaný dotazník vlastní konstrukce. Při tvorbě otázek bylo využito poznatků z prostudované odborné literatury s tématem prevence patologického hráčství.

Dotazník je složen z celkem patnácti otázek. Na začátku dotazníku jsou tři neoznačené položky, zjišťující tzv. faktografické údaje, tj. základní informace o respondentech. Otázky zjišťují pohlaví, věk a nejvyšší dosažené vzdělání. Dalších dvanáct otázek je číslovaných a zaměřuje se na konkrétní problematiku. V dotazníku jsou použity uzavřené, polouzavřené i otevřené otázky, z důvodu porozumění respondentových výroků a tvrzení. Škálové otázky, požadující po respondentech vyjádření jejich postoje, obsahují nabídku čtyř možností: „určitě ano“, „spíše ano“, „spíše ne“ a „určitě ne“. Možnost „nevím“ nebyla v dotazníku uplatněna z důvodu, aby se respondenti přiklonili ve svém vyjádření na určitou stranu. Dotazník využitý pro potřeby zjišťování názorů veřejnosti na problematiku prevence patologického hráčství je součástí diplomové práce (viz příloha A).

Sběr dat potřebných pro realizaci empirické části diplomové práce probíhal v rozmezí od listopadu 2017 do února 2018. Dotazník byl vytvořen a distribuován jak v elektronické, tak v tištěné verzi. Při realizaci dotazníku bylo rozhodujícím kritériem pro tvorbu elektronické a tištěné podoby snaha oslovit co největší množství respondentů.

Online verze dotazníku, dostupná na webové adrese https://docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLSe6rGLrcis7mFaaRSx_rejkcQaXbWYPiIjYJr2138eyORh8Vw/viewform?c=0&w=1 byla vytvořena v prostředí Google Formuláře. Výhodou online verze vnímám v možnosti zvolit si povinné otázky, které musí respondent vyplnit, aby bylo možné dotazník odeslat. Zároveň je zaručena naprostá anonymita, jelikož příslušná služba Google Formuláře poskytuje tazateli pouze náhled vyplněného dotazníku a čas, kdy byl dotazník respondentem odeslán ke zpracování.

Tištěná verze byla předána lidem z mého okolí a byli požádáni o distribuci dotazníku i mezi své příbuzné, známé a kolegy. Sběr vyplněných dotazníků probíhal vždy na smluveném místě výhradně do mých rukou. Ke zpracování dat jsem přistoupila až po celkovém ukončení sběru dat písemných i elektronických forem dotazníku. Důvodem bylo dostání závazku anonymity i pro respondenty, vyplňující tištěnou verzi.

Celkem bylo shromážděno 305 vyplněných dotazníků. Během kontroly potřebných náležitostí byly, z důvodu nekompletnosti odpovědí nebo nejasností, vyloučeny 3 dotazníky. Elektronickou verzi vyplnilo celkem 225 respondentů.

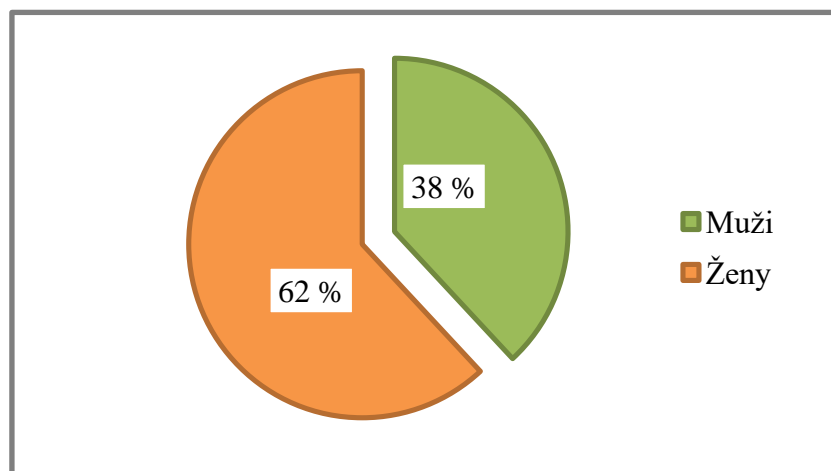
Celkově bylo rozdáno 100 tištěných verzí dotazníku. Návratnost činila 80 %, tj. 80 vyplněných dotazníků bylo přijato ke zpracování, avšak tři dotazníky neprošly následnou kontrolou a nemohly být zařazeny do výzkumného šetření. Návratnost u elektronické verze dotazníku bohužel nebylo možné ověřit.

Charakteristika výběrového souboru

Dotazník byl určen, jak již charakter diplomové práce napovídá, všem občanům České republiky. Nebyla stanovena ani věková omezení, aby bylo možné obsáhnout co největší rozpětí osob.

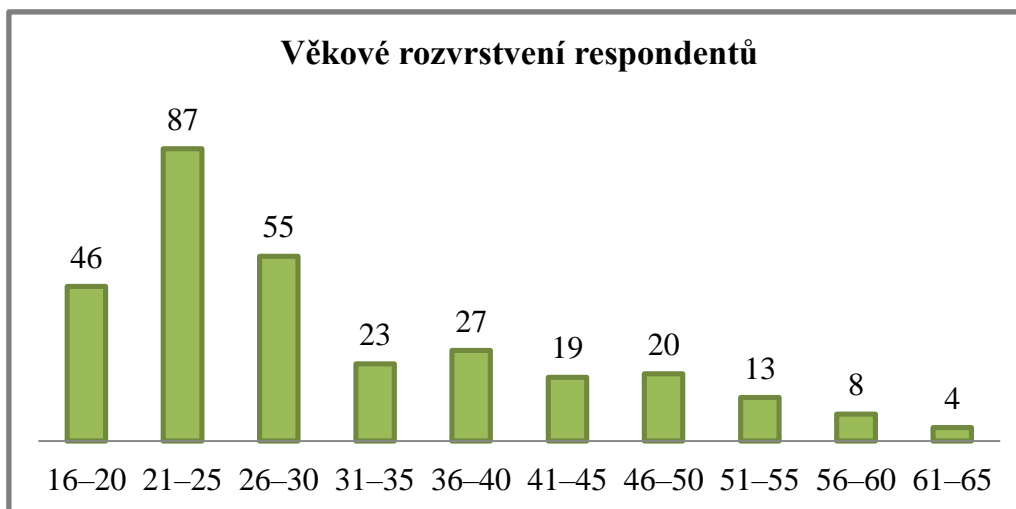
Anonymního dotazníkového šetření se zúčastnilo celkem 302 respondentů, z toho 115 mužů (38 %) a 187 žen (62 %). Nevyváženost pohlaví respondentů lze přisuzovat vyššímu počtu žen vůči mužům v české populaci. Jiným vysvětlením může být větší ochota žen účastnit se výzkumného šetření a zodpovědět položky předloženého dotazníku.

Graf 2: Procentuální zastoupení respondentů podle pohlaví

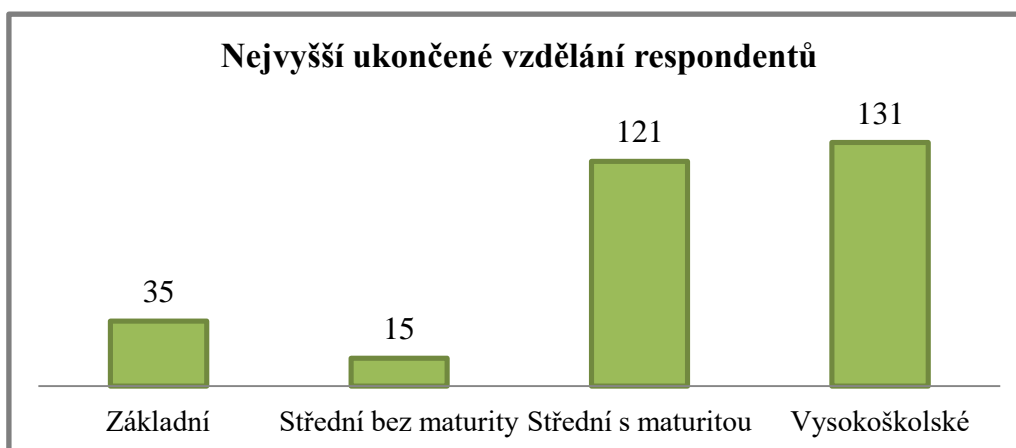
Nejpočetnější věkovou kategorií tvořili respondenti v rozmezí 21 až 25 let (29 % z celkového počtu respondentů). Naopak nejnižší zastoupení měly nejvyšší věkové kategorie 56 až 60 let (3 %) a 61 až 65 let (pouhé 1 %). Větší účast respondentů nižšího věku lze připisovat dosažitelnosti mladých jedinců v rámci virtuálního prostředí za využití online verze dotazníku. Jiným vysvětlením může být větší množství volného času u mladších osob, oproti vyšším věkovým kategoriím, u nichž předpokládám větší pravděpodobnost pracovní i osobní vytíženosti (starost o rodinu, domácnost a jiné).

Graf 3: Rozdělení respondentů podle věku

Respondenti, u otázky zaměřené na vzdělání, nejčastěji uváděli vzdělání vysokoškolské (43 %) a středoškolské vzdělání zakončené maturitní zkouškou (40 %). Nejmenší počet respondentů (5 %) mělo ukončené střední vzdělání bez absolvování maturitní zkoušky. Jedná se o osoby s ukončeným středním vzděláním, nebo středním vzděláním se získáním výučního listu. Základní vzdělání, jakožto nejvyšší ukončené vzdělání, uvedlo 11,59 % dotazovaných.

Graf 4: Rozdělení respondentů s ohledem na nejvyšší ukončené vzdělání

4.3 Vyhodnocení a interpretace dosažených výsledků

Jednotlivé položky dotazníku nejsou utříděny podle pořadí, jak byly respondentům předloženy k vyplnění. Pořadí je ovlivněno sycením otázek ve stanovených hypotézách. Vytvořené hypotézy budou nyní ověřovány.

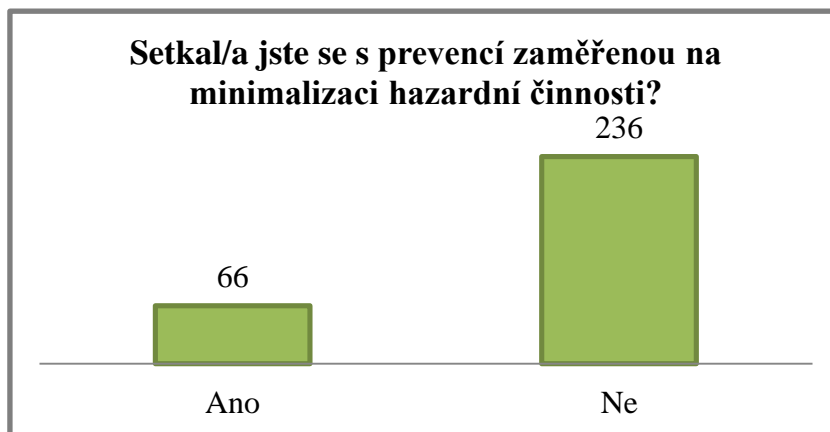
H1: Nadpoloviční většina respondentů hodnotí prevenci patologického hráčství jako spíše nedostačující.

Otázka č. 3: Setkal/a jste se s prevencí zaměřenou na minimalizaci hazardní činnosti?

Na otázku bylo možno odpovědět stručně ano/ne, v případě kladné odpovědi bylo možné specifikovat, s jakou formou preventivní činnosti se respondent setkal. Výsledné hodnoty přinášejí překvapivá zjištění, jelikož pouze 21,85 % respondentů se setkalo s prevencí zaměřenou na minimalizaci hazardní činnosti. Více než tři čtvrtiny dotazovaných, přesněji 78,15 %, se s prevencí ve zvolené oblasti vůbec neseťkalo.

K nejčastěji zmiňovaným formám prevence, v souvislosti s hazardní činností, patřily média v podobě reklamních upozornění na škodlivost hazardu, v rádiích a na internetu. Preventivní opatření na úrovni měst, kde respondenti pozorovali úbytek hracích automatů a snižování počtu heren. Zákonná omezení a regulace hazardu. Na úrovni škol byly uváděny preventivní aktivity v podobě pořádání přednášek a besed. Objevovaly se i odpovědi, obsahující zkušenost s preventivní činností v zaměstnání. Kompletní přehled všech odpovědí je zveřejněn na posledních stranách diplomové práce (viz příloha B).

Graf 5: Přehled odpovědí u otázky č. 3

Otázka č. 5: Vnímáte prevenci hráčské závislosti jako dostatečnou – tj. odpovídající aktuálním potřebám společnosti?

Otázka č. 5 navazuje svým charakterem na otázku č. 3. Zjišťuje, zda respondenti vnímají prevenci hráčské závislosti jako dostatečně účinnou a odpovídající aktuálním potřebám ve společnosti. Kromě nabízených uzavřených možností odpovědi, byli respondenti požádáni o uvedení důvodu výběru zvolené odpovědi. Písemné odůvodnění slouží k bližšímu porozumění vnímání prevence z pohledu veřejnosti.

Největší zastoupení měly odpovědi hodnotící prevenci jako spíše nedostačující (62,25 %) a určitě nedostačující (21,85 %). Zcela dostačující prevenci hráčské závislosti vnímá pouze pět (1,66 %) respondentů a spíše dostačující (14,24 %). Z výsledků je patrná souvislost u odpovědí zaznamenaných v otázce č. 3. Většina respondentů se s prevencí v oblasti hazardního hraní nesešla, a proto ji i nadpoloviční většina hodnotí jako spíše nedostačující, nebo určitě nedostačující aktuálním potřebám.

Kompletní přehled písemných vyjádření je k dispozici na konci práce (viz příloha C). Ne každý respondent se písemně vyjádřil ke svému výběru odpovědi, i přesto byl získán rozsáhlý soubor odpovědí, odhalující vnímání prevence. Z odpovědí je patrný rozdílný pohled na to, co je bráno za dostatečnou prevenci očima veřejnosti a co nikoliv. Jednotné vysvětlení by obsáhlo širokou škálu odpovědí, avšak je možné zmínit opakující se tvrzení.

U odpovědi „určitě ano“ dva respondenti uvedli část omezení pro hráče, vyplývající z nového zákona hazardních hrách. Jeden respondent upozorňuje na dostatečnost informovanosti o prevenci a důležitosti osobního rozhodnutí, zda bude hazardně hrát, či nikoliv. Respondenti, kteří zvolili možnost „spíše ano“ uvádějí jako důvody svého tvrzení legislativní omezení, dostatečném povědomí o problematice ve společnosti, nebo například zmiňují fungování preventivních programů. Rovněž byly zaznamenány vyjádření o potřebě vlastní zodpovědnosti a svobodě rozhodování při jednání každého z nás. Částečná dostatečnost prevence je vysvětlována i absencí problému hazardního hraní a patologického hráčství v okolí respondentů.

Odpovědi „spíše ne“ tvořily nejpočetnější skupinu, a proto i rozsah odpovědí je různorodý a rozsáhlý. Mnoho odpovědí se shodovalo v tvrzení, že se respondent s prevencí nesešel, nebo nemá o prevenci povědomí.

Častým motivem bylo rovněž velké množství heren, nedostatečnost prevence a nízká informovanost o problematice. Obdobné odpovědi se vyskytovaly i u respondentů, kteří se přiklonili k možnosti „určitě ne“. Respondenti upozorňují na nedostatečnou informovanost, vysoký počet hazardních hráčů, ale především na absenci prevence.

Graf 6: Přehled odpovědí u otázky č. 5

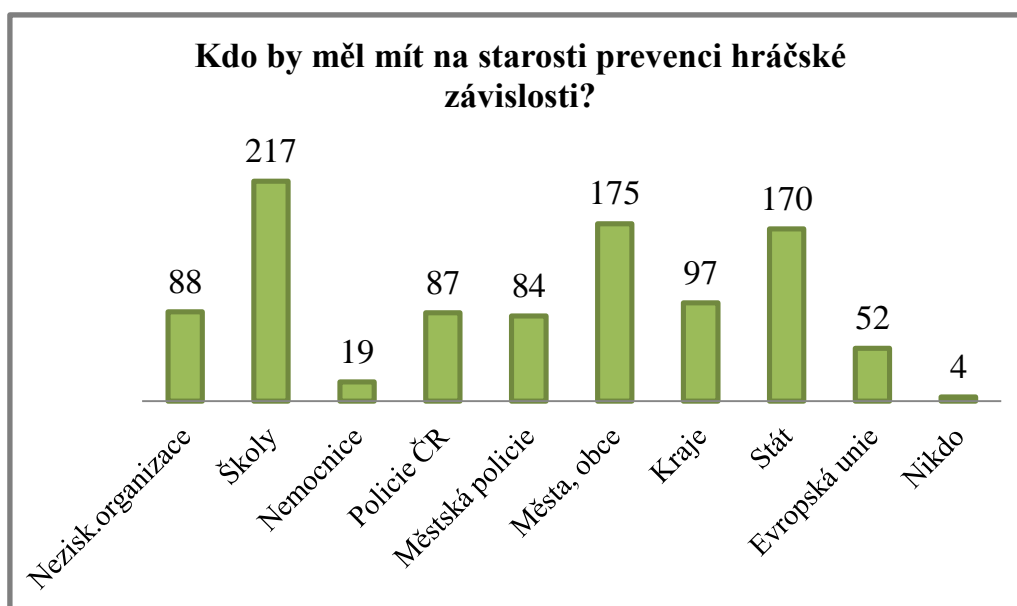

Otázka č. 4: Kdo by měl mít na starosti prevenci hráčské závislosti?

Doplňující čtvrtá otázka žádala respondenty o zamyšlení se nad tím, kdo by měl mít na starosti prevenci patologického hráčství. Dotazník umožňoval výběr více odpovědí, z celkového počtu deseti položek.

Nejvyššího počtu tj. 71,85 % dosahovala položka „školy“, které by dle respondentů měly zajišťovat prevenci hráčské závislosti. Nižších, ale stále vysokých hodnot, získaly položky „města, obce“ (57,95 %) a „stát“ (56,29 %). Příznivý výsledek lze vyvodit z možnosti „nikdo“, kterou zvolilo pouze 1,32 % všech respondentů. Z výsledků stojí za upozornění malé procentuální zastoupení odpovědí u možnosti „nemocnice“ (6,29 %), i když je patologické hráčství klasifikováno jako návyková a impulzivní porucha a terciární prevence je otázkou především zdravotnických zařízení.

Graf 7: Přehled odpovědí u otázky č. 4

Shrnutí

Analýza názorů respondentů z řad široké veřejnosti na otázky dostatečnosti prevence v oblasti patologického hráčství přinesla množství podnětů, jak se prevence jeví očima respondentů. Získaná data v otázce č. 5 i ostatní zpracované údaje a písemná vyjádření, pomohla k objasnění současného pohledu na prevenci.

Na základě všech dostupných skutečností **hypotéza H1** „Nadpoloviční většina respondentů hodnotí prevenci patologického hráčství jako spíše nedostačující.“ **byla potvrzena.**

H2: Prostředí internetu je alespoň polovinou respondentů vnímáno jako rizikové pro možnost vzniku patologického hráčství.

Otázka č. 6: Může mít souvislost trávení volného času na internetu se vznikem hazardního hraní?

Internet poskytuje svým uživatelům širokou platformu aktivit. Hazardní hry v prostředí internetu poskytují jejich provozovatelům dostatečně rozsáhlý prostor pro tvorbu virtuálních kasin a heren. Nabídka dostupných služeb pohotově reaguje na požadavky uživatelů a vytváří poutavé prostředí pro trávení volného času. Charakter dostupných her na první pohled nemusí korespondovat s hazardními hrami dostupných v kamenných provozovnách. Problém vyvstává

v okamžiku, kdy se uživatelé internetu uchýlí k účasti na virtuální hře s využitím reálných financí.

Většina dotazovaných připouští souvislost trávení volného času na internetu se vznikem hazardního hraní. K možnosti „spíše ano“ se přiklonilo 46,36 % respondentů a „určitě ano“ uvedlo 19,87 %. Souhrnně lze vyjádřit, že nadpoloviční většina respondentů (66,23 %) vnímá potencionální souvislost trávení volného času na internetu se vznikem hazardního hraní. V pořadí druhou nejčastější odpovědí byla možnost „spíše ne“, kterou zvolilo 29,47 %. Nejmenších hodnot dosahovala možnost „určitě ne“ s 4,30 %, z celkové souboru získaných dat.

Graf 8: Přehled odpovědí u otázky č. 6

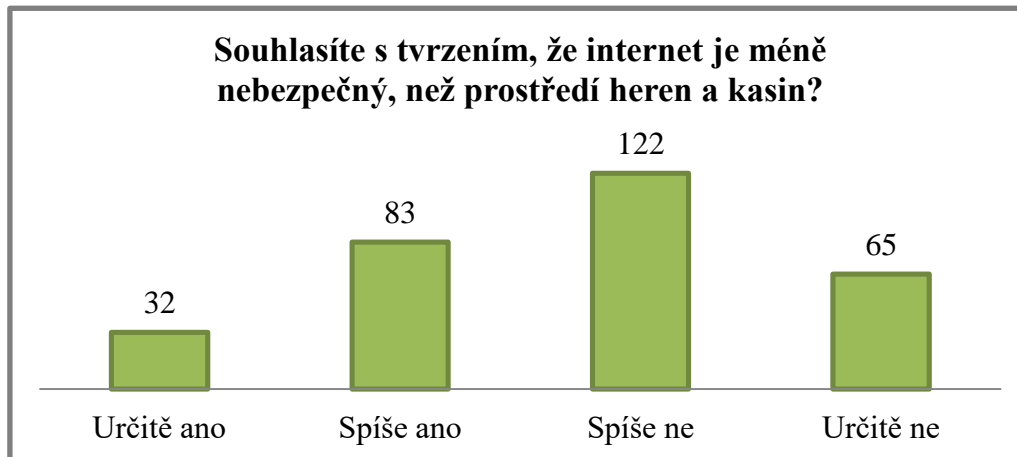
Otázka č. 7: Souhlasíte s tvrzením, že internet je méně nebezpečný, než prostředí heren a kasin?

Otázka reflektuje rozvoj moderních technologií a rozšíření internetu mezi celou společnost. V této otázce je zjišťován názor občanů na nebezpečnost internetu ve srovnání s prostředím heren a kasin, kde jsou hazardní hry provozovány.

Nejvíce odpovědí se sešlo u možnosti „spíše ne“ (40,40 %), z čehož vyplývá, že necelá polovina respondentů se ztotožňuje s tvrzením, že internet může být obdobně nebezpečný jako prostředí heren a kasin. Absolutní nesouhlas s vyslovenou otázkou vyjádřilo 21,52 % respondentů. Na druhou stranu s tvrzením absolutně souhlasilo 10,60 % dotazovaných. Po možnosti „spíše ne“ bylo druhou nejfrekventovanější odpovědí možnost

„spíše ano“, kterou uvedlo 27,48 %. Souhrnně lze říci, že nadpoloviční většina respondentů 61,92 % (spojení odpovědí „spíše ne“ a „určitě ne“) vnímá prostředí internetu jako rizikové s ohledem na prostředí heren a kasin.

Graf 9: Přehled odpovědí u otázky č. 7

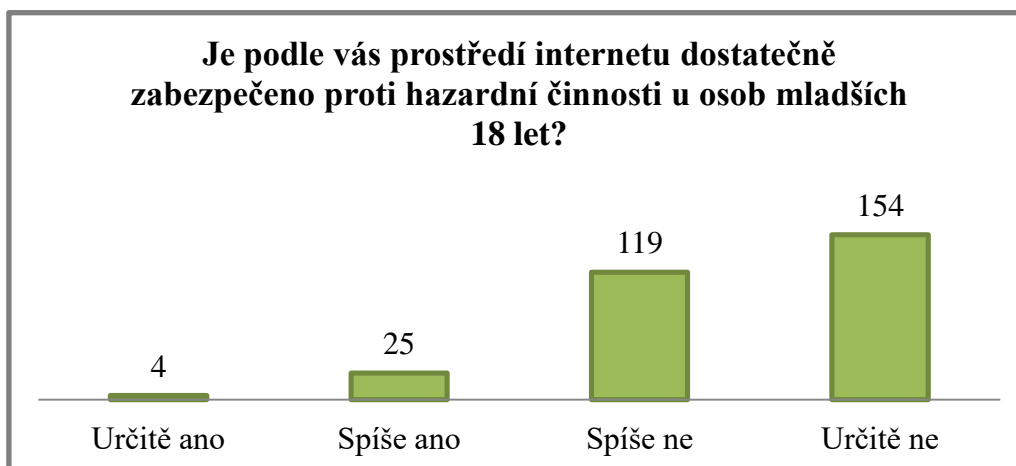

Otázka č. 8: Je podle vás prostředí internetu dostatečně zabezpečeno proti hazardní činnosti u osob mladších 18 let?

Internet je v současnosti dostupný všem lidem a prostřednictvím internetového připojení na různých typech technických zařízení (např. mobilní telefony, osobní počítače, tablety, televize) není problém získat přístup k virtuálnímu prostředí plnému informací a možností vyžití. Věková hranice užívání elektronických zařízení se stále snižuje a mladí lidé častěji využívají internet jako způsob trávení volného času. Rozvoj sociálních sítí, díky nimž mohou lidé komunikovat bez ohledu na vzdálenost, podněcuje děti a mladistvé k užívání takovýchto komunikačních kanálů a zdrojů informací. Otázkou zůstává bezpečnost internetového prostředí a vhodnost nabízeného obsahu osobám mladších 18 let.

Prostředí internetu, podle více než poloviny respondentů (50,99 %), není dostatečně zabezpečeno proti hazardnímu hraní nezletilých osob. Vysokých hodnot získala i možnost „spíše ne“, kterou uvedlo 39,40 % respondentů. Z výsledků je patrné, že internet není dostatečně zabezpečen, jelikož možnosti „spíše ne“ a „určitě ne“ zvolilo 90,40 % dotazovaných. Dostatečnost zabezpečení internetu uvedlo u možnosti „spíše ano“ 8,28 % a pouze 1,32 % respondentů vnímá internet jako dostatečně zabezpečený a zvolili tudíž odpověď „určitě ano“.

Graf 10: Přehled odpovědí u otázky č. 8

Shrnutí

Virtuální prostředí v podobě internetu je v dnešní době na vzestupu. Rychlý přísun informací všeho druhu, přehled o aktuální situaci u nás i ve světě, množství nabídek volnočasových aktivit a bohužel i široká nabídka hazardních her. Otázky zaměřené na prostředí internetu zjišťují pohled veřejnosti na vnímání bezpečnosti virtuálního světa.

Trávení volného času na internetu může být podle většiny respondentů vnímáno jako možné rizikové jednání, související s rozvojem hazardního hraní u těchto uživatelů. S rozvojem moderních technologií vyvstávala i otázka, zda lze srovnávat prostředí kamenných provozoven hazardních her s virtuálními herními servery. Výsledky ukazují, že většina respondentů vnímá internet jako obdobně rizikové prostředí jako herny a kasina. S dostupností online hazardních her souvisí i dostatečná ochrana proti účasti nezletilých uživatelů na hře. Více než 90 % dotazovaných vyjádřilo nesouhlas s účinným zabezpečením internetu pro věkovou skupinu mladší 18 let.

Hypotéza H2 ve znění „Prostředí internetu je alespoň polovinou respondentů vnímáno jako rizikové pro možnost vzniku patologického hráčství.“ **byla potvrzena.**

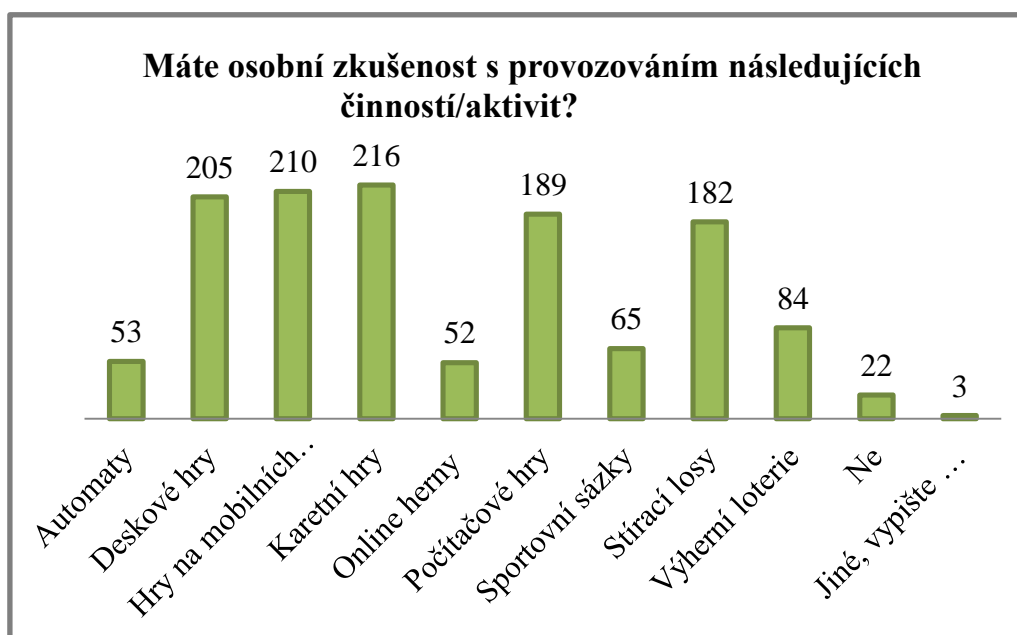
H3: Alespoň 45 % respondentů má osobní zkušenost s hazardním hraním.

Otázka č. 9: Máte osobní zkušenost s provozováním následujících činností/aktivit? Respondenti měli možnost zaškrtnout více možností, popřípadě uvést aktivitu, která se v nabízeném seznamu neobjevila a mají s ní osobní zkušenost. Výběr možností zahrnoval i aktivity, na první pohled, neztotožňované s hazardem.

Největší zkušenost mají respondenti s hraním karetních her (71,52 %), obdobných hodnot dosahují hry na mobilních telefonech (69,54 %) a deskové hry (67,88 %). K hazardním hrám, bez nutnosti polemiky o označení dané aktivity za hazardní, patří stírací losy. Osobní zkušenost se stíracími losy má celkem 60,26 % respondentů. Osobní zkušenost s výherními loterieri uvedlo naopak pouze 27,81 % dotazovaných. Nejméně zastoupenými položkami byly osobní zkušenosti s hraním na automatech (17,55 %) a provozováním online hazardních her (17,22 %). Nulovou zkušenost s provozováním nabízených aktivit a činností mělo pouze 7,28 % respondentů.

K položce „jiné“ se vyjádřili tři respondenti. Ve dvou případech byla doplněna osobní zkušenost s hraním rulety. Jeden respondent svou odpověď rozšířil o sázení mezi přáteli, s příkladem sázky na to, kdo zvítězí ve volbách, nebo kdo lépe zvládne test ve škole.

Graf 11: Přehled odpovědí u otázky č. 9

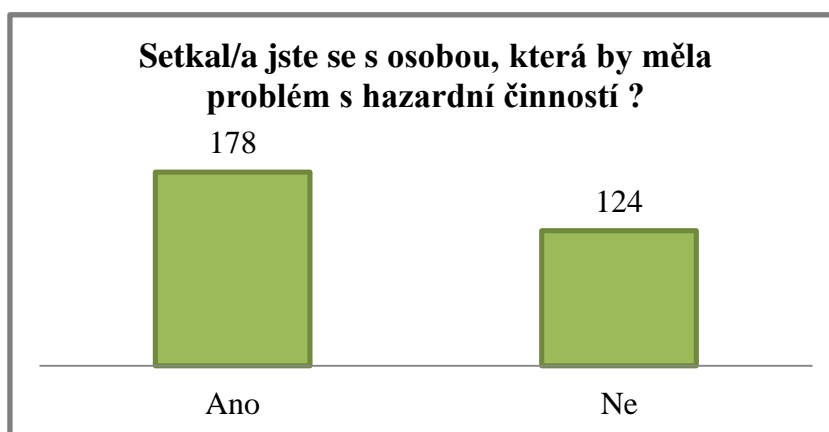

Otázka č. 10: Setkal/a jste se s osobou, která by měla problém s hazardní činností (nadměrné hraní, nedostatek financí na hru, narušený osobní život)?

Otázka zjišťovala, jestli se respondenti setkali s osobou vykazující příznaky problémového, respektive patologického hráče. Úkolem této položky dotazníku bylo zamyslet se nad možným ohrožením v důsledku hazardního hraní a rozšíření sociálně patologického jevu v populaci.

Osobní zkušenost s osobou, u níž se projevují problémy spojené s hazardní činností, mělo 58,94 % respondentů. Zbýlých 41,06 % dotazovaných se během svého života neseťkalo s osobou, mající problém s hazardem.

Graf 12: Přehled odpovědí u otázky č. 10

Shrnutí

Hypotéza H3 zjišťovala rozšířenost hazardních her ve společnosti. Z dosažených výsledků je patrná obliba především stíracích losů, které nepředstavují pro většinu osob větší riziko, avšak mohou být vstupní branou k rizikovějším formám hazardu. Velkou popularitu karetních her, her na mobilních telefonech nebo deskových her lze interpretovat jako rozšířenost zábavy, která může mít potencionální předpoklad k hazardnímu jednání. Pokud jsou do herních aktivit zapojeny finanční prostředky, můžeme hovořit o hazardním hraní. Účast na hazardních hrách ve formě sportovních sázek a automatů potvrdilo v průměru okolo 20 % respondentů.

Hypotéza H3 ve znění „Alespoň 45 % respondentů má osobní zkušenost s hazardním hraním.“ **byla potvrzena.**

H4: Nadpoloviční většina respondentů souhlasí s tvrzením, že prevence patologického hráčství by měla začínat již na základní škole.

Otázka č. 11: Kdy by měla začínat preventivní činnost ve spojení s hazardní činností?

Otázka č. 11 zjišťuje názory respondentů v souvislosti s vymezením období, kdy by měly být započaty preventivní aktivity a opatření hazardního hraní. Včasný začátek a vhodnost aplikace prevence je klíčovým faktorem pro vytvoření účinných opatření, které budou plnit svou funkci.

Nadpoloviční většina všech respondentů (72,52 %) se shoduje, že prevence hazardního hraní by měla začínat na základní škole u dětí a mladistvých. Podstatně menší část (14,57 %) uvádí, že by prevence měla začínat u mladistvých na středních školách. Stejných hodnot dosahovaly odpovědi směřující začátek prevence do prostředí mateřských škol (5,96 %) a teprve tehdy, když se vyskytnou problémy související s hazardním hraním. Pouze tři respondenti (0,99 %) se přiklonili k možnosti, že realizace prevence není potřeba v souvislosti s hazardní činností. Zároveň je možné upozornit na podobnost odpovědí s písemným vyjádřením u otázek č. 3 a č. 5 (viz příloha B a příloha C).

Graf 13: Přehled odpovědí u otázky č. 11

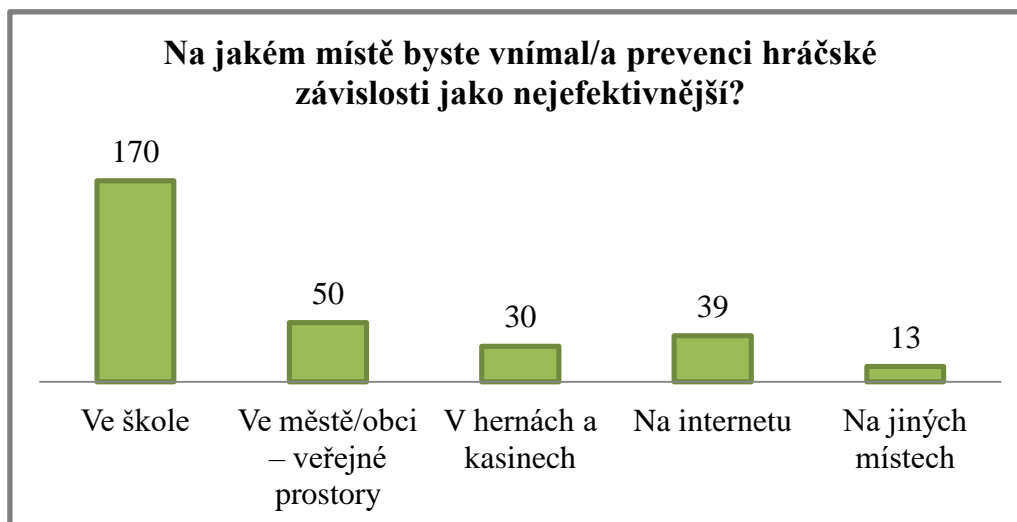
Otázka č. 12: Na jakém místě byste vnímal/a prevenci hráčské závislosti jako nejefektivnější?

V návaznosti na předešlou otázku č. 11 jsou zjišťovány názory na nejefektivnější prostředí pro preventivní působení patologického hráčství. Vhodně zvolené místo může rovněž zásadním způsobem ovlivňovat kvalitu prevence.

Nejvíce respondentů (56,29 %) by vnímalo prevenci patologického hráčství jako nejefektivnější na úrovni škol. Obdobně vysokých hodnot dosahovalo prostředí škol i v předchozí položce dotazníku. Podstatně menší počet respondentů (16,56 %) shledává nejefektivnějším místem pro preventivní působení veřejné prostory ve městech a obcích. Prostředí internetu zvolilo 12,91 % dotazovaných. Nejmenší počet respondentů (9,93 %) považuje herny a kasina, jako tím nejúčinnějším místem pro realizaci prevence.

Nejefektivnější prevenci na jiných místech uvedlo 4,3 % dotazovaných. V deseti případech se jednalo o prostředí rodiny, následující odpovědi se objevily po jednou příkladu: média, kombinace školy a internetu, kombinace prostředí internetu a měst/obcí (ve škole nikdo nedává pozor a v hernách už je „pozdě“).

Graf 14: Přehled odpovědí u otázky č. 12

Shrnutí

Prevence patologického hráčství by měla podle většinového názoru respondentů začínat v období povinné školní docházky, tj. na základní škole. Výsledky korespondují se současnou situací na území České republiky, jelikož nejrozpracovanější preventivní opatření jsou právě na úrovni škol a školských zařízení. Prostředí škol je zároveň veřejností vnímáno jako neefektivnějším místem pro poskytování prevence patologického hráčství.

Hypotéza H4 ve znění „Nadpoloviční většina respondentů souhlasí s tvrzením, že prevence patologického hráčství by měla začínat již na základní škole.“ **byla potvrzena.**

H5: Existuje statisticky významný vztah mezi pohlavím respondentů a pohledem na rizikovost patologického hráčství.

Otázka č. 1: Vnímáte hráčství jako projev rizikového chování?

První otázka dotazníku zjišťuje stanovisko respondentů k vnímání hazardního hraní jako projevu rizikového chování. Odborná literatura řadí hazardní hraní k rizikovému jednání, avšak veřejnost může problematiku hráčství vnímat odlišně.

Získaná data ukazují většinovou shodu respondentů (90,73 %) s vnímáním hráčství jako projevu rizikového chování. Možnost „určitě ano“ uvedlo 50,99 % a možnost „spíše ano“ zvolilo 39,74 % dotazovaných. Pouze 8,61 % respondentů se přiklonilo k tvrzení „spíše ne“ a pouze 2 osoby (0,66 %) nevnímají hráčství jako formu rizikového chování. Podstatná část respondentů souhlasí se stanoviskem odborných pramenů, radících hráčství k rizikovému jednání.

Graf 15: Přehled odpovědí u otázky č. 1

Vnímání hráčství jako rizikového jednání bude porovnáno s vyjádřením respondentů s přihlédnutím na jejich pohlaví. Výzkumného šetření se zúčastnilo celkem 115 mužů a 187 žen (viz graf 2).

Pro potřeby ověření vztahu pohlaví a vnímání hráčství jako projevu rizikového chování byla vytvořena následující nulová hypotéza H_{50} : Neexistuje statisticky významný vztah mezi pohlavím respondentů a pohledem na rizikovost patologického hráčství. Pro zjištění existence vztahu dvou proměnných znaků je využita statistická metoda Test dobré shody chí-kvadrát na hladině významnosti $\alpha = 0,05$.

Tabulka 1: Pozorované četnosti odpovědí u otázky č. 1 s ohledem na pohlaví respondentů

Otázka č. 1	Pohlaví		Σ
	Muž	Žena	
Určitě ano	50	104	154
Spíše ano	49	71	120
Spíše ne/Určitě ne	16	12	28
Σ	115	187	302

Tabulka 1 představuje kontingenční tabulku nezbytnou pro ověření případného vztahu mezi pohlavím a odpověďmi zaznamenaných u otázky č. 1. Vzhledem k nízkému počtu odpovědí „určitě ne“, bylo nezbytné sloučit odpovědi „spíše ne“ a „určitě ne“ do jedné skupiny. Žádný z mužů neuvedl možnost „určitě ne“, hodnota pole v kontingenční tabulce by se rovnala 0. Pouze dvě ženy se přiklonily k možnosti „určitě ne“. Ke sloučení došlo i z důvodu dodržení podmínek aplikace testu dobré shody chí-kvadrátu. Chráska (2007, s. 78) uvádí, že test nezávislosti chí-kvadrát nelze aplikovat, pokud více než 20 % polí v kontingenční tabulce má očekávanou četnost menší než 5. Současně žádná z hodnot očekávaných četností nesmí být menší než 1.

Za využití dat v tabulce 1 byla vypočítána hodnota testového kritéria $\chi^2 = 6,758$ a následně porovnána s kritickou hodnotou testového kritéria chí-kvadrát. Pro zjištění kritické hodnoty je nezbytné určit počet stupňů volnosti.

Pro tabulku o dvou sloupcích a třech řádcích je počet stupňů volnosti $f = 2$. Zároveň byla zvolena hladina významnosti $\alpha = 0,05$ (5 %). Kritická hodnota zvoleného testového kritéria $\chi^2_{0,05}(2) = 5,991$. Vypočítaná hodnota $\chi^2(6,758)$ je větší než kritická hodnota (5,991).

Chráska (2007, s. 73) vysvětluje, že k odmítnutí nulové hypotézy je nezbytné, aby vypočítaná hodnota testového kritéria byla větší (popřípadě stejně velká) než určená kritická hodnota.

Shrnutí

Na hladině významnosti 5 % nulovou hypotézu H_{50} o nezávislosti jednotlivých znaků zamítám a přijímám hypotézu H_5 , kterou připouštím existenci určité závislosti. **Hypotéza H_5** ve znění „Existuje statisticky významný vztah mezi pohlavím respondentů a pohledem na rizikovost patologického hráčství.“ **byla potvrzena.**

H6: Existuje statisticky významný vztah mezi věkem respondentů a vnímáním rizikovosti internetu s ohledem na prostředí heren a kasin.

Hypotéza H_6 je založena na ověření existence vztahu mezi věkem oslovených občanů s výsledky odpovědí zaznamenaných v položce dotazníku č. 7: „Souhlasíte s tvrzením, že internet je méně nebezpečný, než prostředí heren a kasin?“ Kompletní přehled získaných dat byl rozpracován dříve (viz graf 6). Opětovné využití dat z otázky č. 7 bylo zvoleno z důvodu testování přítomnosti rozlišných názorů respondentů s ohledem na jejich věk.

Výzkumný soubor tvořilo 302 respondentů ve věkovém rozmezí od 16 do 65 let. Podrobný přehled věkového rozložení respondentů je uveden výše (viz graf 3). Pro potřeby statistického testování byli respondenti rozděleni do čtyř věkových kategorií, s přihlédnutím na nízké zastoupení respondentů středního a vyššího věku. Věkové kategorie jsou následující: „méně než 26 let“, „26–35 let“, „36–45 let“ a „více než 45 let“.

K ověření předpokládaného vztahu mezi věkem a vnímáním rizikovosti internetu byla sestavena nulová hypotéza H_{60} : Neexistuje statisticky významný vztah mezi věkem respondentů a vnímáním rizikovosti internetu s ohledem na prostředí heren a kasin. Test dobré shody chí-kvadrát bude opět proveden na hladině významnosti $\alpha = 0,05$.

Tabulka 2: Pozorované četnosti odpovědí u otázky č. 7 s ohledem na věk respondentů

Otázka č. 7	Věk				Σ
	Méně než 26 let	26–35 let	36–45 let	Více než 45 let	
Určitě ano	16	11	2	3	32
Spíše ano	32	21	12	18	83
Spíše ne	64	26	16	16	122
Určitě ne	21	20	16	8	65
Σ	133	78	46	45	302

Kontingenční tabulka (viz tabulka 2) přehledně zobrazuje odpovědi respondentů, s přihlédnutím na příslušnou věkovou kategorii, vycházející z otázky č. 7 dotazníku. Podmínky užití testu chí-kvadrát byly dodrženy, a proto není potřebné získané hodnoty slučovat do vyšších celků.

Na základě hodnot v tabulce 2 byla spočítána hodnota testového kritéria $\chi^2 = 16,932$ a porovnána s kritickou hodnotou testového kritéria chí-kvadrát. Počet stupňů volnosti byl vypočítán podle velikosti tabulky na $f = 9$. S přihlédnutím na hladinu významnosti $\alpha = 0,05$ je kritická hodnota zvoleného testového kritéria $\chi^2_{0,05}(9) = 16,919$. Vypočítaná hodnota $\chi^2 (16,932)$ je větší než kritická hodnota (16,919).

Shrnutí

Na hladině významnosti 5 % navrženou nulovou hypotézu H_0 o nezávislosti pozorovaných znaků zamítám a přijímám hypotézu H_6 . Výpočtem byla potvrzena přítomnost určité závislosti mezi pozorovanými znaky.

Hypotéza H6 ve znění „Existuje statisticky významný vztah mezi věkem respondentů a vnímáním rizikovosti internetu s ohledem na prostředí heren a kasin.“ **byla potvrzena.**

H7₀: Neexistuje statisticky významný vztah mezi dosaženým vzděláním respondentů a vnímáním nadměrného hraní hazardních her jako aktuálního problému.

Otázka č. 2: Vnímáte problematiku nadměrného hraní hazardních her jako aktuální problém?

Otázka č. 2 byla zařazena do dotazníku z důvodu diskuzí v médiích vzhledem k přijetí nového zákona o hazardních hrách č. 186/2016 Sb. Hazardní hráčství není novým fenoménem, ale přetrvávajícím problémem a komplikací. Úkolem otázky je zjistit, jestli respondenti vnímají nadměrné hraní hazardních her jako aktuální problém ve společnosti.

Zpracovaná data ukazují, že většina dotazovaných (87,75 %) do jisté míry shledává hráčství jako současný problém. S možností „určitě ano“ se ztotožnilo 51,66 % respondentů a 36,09 % se přiklonilo k odpovědi „spíše ano“. Naopak pouze 12,28 % dotazovaných nevnímá zkoumanou problematiku jako dostatečně aktuální. Odpověď „spíše ne“ zvolilo 11,26 % a „určitě ne“ pouze 0,99 %. Na základě získaných hodnot je patrná většinová shoda respondentů s vyjádřením, že patologické hráčství je aktuálním problémem.

Graf 16: Přehled odpovědí u otázky č. 2

Vnímání aktuálnosti hráčství dle položky dotazníku č. 2 bude podrobena statistickému testu se zřetelem na nejvyšší ukončené vzdělání respondentů (viz graf 4).

Nezávislost vztahu mezi věkem a vnímáním rizikovosti internetu bude zjišťována na základě formulované nulové hypotézy. Test dobré shody chí-kvadrát bude opět proveden na hladině významnosti $\alpha = 0,05$.

Tabulka 3: Pozorované četnosti odpovědí u otázky č. 2 s ohledem na nejvyšší ukončené vzdělání respondentů

Otázka č. 2	Nejvyšší ukončené vzdělání				Σ
	ZŠ	SŠ bez maturity	SŠ s maturitou	VŠ	
Určitě ano	16	7	62	71	156
Spíše ano	14	4	42	49	109
Spíše ne/ Určitě ne	5	4	17	11	37
Σ	35	15	121	131	302

Kontingenční tabulka (viz tabulka 3) přináší přehled odpovědí pro otázku č. 2 podle nejvyššího ukončeného vzdělání respondentů. Pro dodržení podmínek užití kontingenční tabulky byly, z důvodu nízkého počtu odpovědí, slouženy položky „spíše ne“ a „určitě ne“. Žádný z dotazovaných respondentů se základním a středním vzděláním bez absolvování maturitní zkoušky neuvedl možnost „určitě ne“. Dva respondenti se středoškolským vzděláním se přiklonili k vyjádření „určitě ne“ a stejně tak učinil i jeden vysokoškolsky vzdělaný respondent.

Ze zpracovaných údajů v tabulce 3 byla vypočítána hodnota testového kritéria $\chi^2 = 5,694$. Pro stanovenou hladinu významnosti $\alpha = 0,05$ a počet stupňů volnosti $f = 6$ je kritická hodnota testového kritéria $\chi^2_{0,05}(6) = 12,592$. Vypočítaná hodnota $\chi^2(5,694)$ je menší než kritická hodnota (12,592).

Shrnutí

Na hladině významnosti 5 % nulovou hypotézu H_{70} o nezávislosti zkoumaných znaků nezamítám. Z dostupných hodnot nebyl prokázán statisticky významný vztah mezi vzděláním respondentů a vnímáním aktuálnosti problému hráčství. **Hypotéza H_{70}** ve znění „Neexistuje statisticky významný vztah mezi dosaženým vzděláním respondentů a vnímáním nadměrného hraní hazardních her jako aktuálního problému.“ **byla potvrzena.**

4.4 Diskuze

Po dokončení verifikace jednotlivých hypotéz a zpracování získaných dat od respondentů je nezbytná reflexe dosažených výsledků. Cílem realizovaného výzkumného šetření bylo získat informace o pohledu veřejnosti na možnosti prevence patologického hráčství. Dílčím cílem bylo objasnit pohled občanů na virtuální prostředí internetu s ohledem na hraní hazardních her a jeho případnou rizikovost. Požadované informace se podařilo získat, a proto lze tvrdit, že stanovené cíle byly naplněny. Podrobný přehled dosažených poznatků byl prezentován v předchozí podkapitole. Potřebné informace byly od občanů shromažďovány prostřednictvím dotazníku vlastní konstrukce.

Respondenti vyjádřili značné rezervy v dostupných možnostech preventivních opatření patologického hráčství. S prevencí zaměřenou na hraní hazardních her se nesetkalo 78,15 % dotazovaných. Takto vysoké hodnoty mě velmi překvapily a dle mého názoru poukazují na nedostatečnou rozšířenost preventivních aktivit napříč společnostmi. Mé domněnky potvrdilo i vyjádření respondentů, kteří vnímají prevenci hráčské závislosti jako částečně (62,25 %) nebo zcela (21,85 %) nedostačující. Výsledky jsou o to více znepokojující, že více než polovina dotazovaných (58,94 %) se během svého života setkala s osobou, jejíž život byl negativně ovlivněn hazardním hraním. I z tohoto důvodu je nezbytná osvěta, aby nejen hazardní hráči, ale i lidé v blízkosti potencionálního patologického hráče, věděli o dostupných nabídkách pomoci. Pravdou zůstává, že v době rozšířenosti internetu není obtížné vyhledat potřebné informace o problematice a vyhledat odbornou pomoc. Na druhou stranu, pokud nebude vytvořena dostatečně komplexní síť služeb, nemusí být preventivní opatření dostatečně účinná.

Prevenci hráčské závislosti by měly zajišťovat, podle názorů veřejnosti, především školy (71,85 %), města a obce (57,95 %) a stát (56,29 %). Domnívám se, že s výroky občanů nelze nesouhlasit a obdobná struktura orgánů, zajišťující prevenci v České republice do určité míry funguje. Své vyjádření respondenti potvrzují i u posledních položek dotazníku, kdy se většina respondentů shodla (72,52 %), že by prevence měla začínat na základní škole, a zároveň ji vnímají jako nejefektivnějším místem pro realizaci

prevence (56,29 %). Právě prostředí škol uvádělo množství respondentů jako místo, kde se setkali s preventivním působením.

Internetové hazardní prostředí se rozvíjí velmi rychle a reaguje na potřeby uživatelů. Řada výzkumů se shoduje, že online hazardní hry jsou rizikovější pro možnost vzniku patologického hráčství, než je tomu u kamenných provozoven. S tímto tvrzením souhlasí např. i Griffiths a Barnes (2008, s. 202), kteří uvádějí, že online hazard má předpoklady způsobovat hráčům větší komplikace a problémy, než dostupné formy offline hazardních her.

Respondentům byla položena otázka, zda vnímají internet jako méně nebezpečné, než prostředí kamenných provozoven hazardních her. Výsledky zjištění ukazují, že více než polovina dotazovaných (61,92 %) shledává internet jako alespoň částečně rizikové prostředí vůči hernám a kasinům. Osobní zkušenost s hraním online hazardních her mělo 17,22 % dotazovaných. Mravčík et al. (2017, s. 6) uvádějí, že v roce 2016 mělo zkušenost s hraním online hazardních her 10–16 % dotazovaných osob z dospělé populace.

Bohužel stále podstatná část respondentů si nepřipouští potencionální hrozbu, kterou internet dle dostupných pramenů představuje. Zde je na místě upozornit na potřebnost preventivních opatření, informující veřejnost o rizikivosti používání internetu a potřebné opatrnosti při jeho používání. S tím souvisí i nedostatečná zabezpečení internetu proti provozování hazardní činnosti osobami mladších 18 let, kterou potvrdilo 90,40 % respondentů. Provedené výpočty potvrdily statisticky významný vztah mezi věkem respondentů a vnímáním rizikivosti prostředí internetu vůči kamenným provozovám hazardních her.

Zkušenost s hraním hazardních her ve výzkumném šetření potvrdila více než polovina respondentů, především v podobě stíracích losů (60,26 %). V menší míře byly zastoupeny jiné výherní loterie (27,81 %), sportovní sázky (21,52 %) a automaty (17,55 %). Vysokých hodnot dosahovalo hraní karetních her (71,52 %), zde však není možné odhadnout, kolik respondentů spojuje hru s financemi, aby bylo možné hovořit o hazardní hře. Data korespondují s výsledky, které prezentuje Národní strategie protidrogové politiky (2016, s. 5), uvádějí, že v České republice má osobní zkušenost s hraním hazardních her okolo 60 % dospělé populace ve věku 15–64 let.

I přes nižší počet respondentů, než je běžný u populačních studií velkého rozsahu, si myslím, že prezentované výsledky mají určitou vypovídající hodnotu, která může být přínosná při zpracování problematiky možností prevence patologického hráčství a v praxi užitečná.

Na základě provedeného šetření a analýzy dostupných odborných zdrojů a statistik navrhuji následující obecná doporučení k možnostem primární prevence patologického hráčství, s ohledem na potřeby veřejnosti.

Vytvoření edukačních videí o rizikovosti hraní hazardních her, která budou volně dostupná a prostřednictvím médií prezentována nejen studentům, ale i veřejnosti. Dostupnost edukačních videí na internetu s důrazem na prostředí sociálních sítí, kde se sdružují především mladší věkové kategorie. Vyčlenění prostoru v televizním vysílání v divácky oblíbených časech, aby bylo možné oslovit co nejširší okruh televizních diváků.

Preventivní aktivity realizované formou přednášek a besed, které budou poutavým způsobem upozorňovat na problematiku hazardních her. Ať už by se jednalo o televizní, rozhlasové debaty nebo přednášky ve veřejnosti dostupných prostorech, jako jsou např. veřejné knihovny. Pro potřeby prevence patologického hráčství by mohly být přínosné osobní zkušenosti hazardních hráčů, postoje preventivistů, lékařů, psychologů, ale i zákonodárců, podílejících se na vytváření preventivních opatření na úrovni státu.

Informační kampaně na veřejných místech, varující před škodlivostí hazardu a šířící povědomí o dostupných možnostech pomoci. Na veřejnost lze cílit např. prostřednictvím tvorby billboardů s tematikou prevence patologického hráčství, informační materiály v prostředcích městské hromadné dopravy, v knihovnách, na poštách nebo v čekárnách ordinací praktických lékařů. Opomenuty nesmí být veřejné prostory v okolí provozoven hazardních her.

Preventivní programy ve školách, zaměřené výhradně na hazardní hry, s dostatečným důrazem na rizikovost prostředí internetu a nebezpečnost online hazardních her.

Eliminace provozoven, poskytující hazardní hry, z centra měst a obcí, z důvodu omezení kontaktu občanů s hazardem v každodenním životě.

Závěr

Diplomová práce se zabývala možnostmi prevence patologického hráčství a názory občanů České republiky na řešenou problematiku. Práce si kladla za cíl utřídit informace o problematice patologického hráčství, představit dostupné možnosti preventivních aktivit a opatření v oblasti hazardního hraní. Seznámit čtenáře s aktuální situací na území České republiky a nabízených formách prevence. Stanovené cíle práce shledávám jako splněné.

V teoretické části byl v první kapitole nejprve vymezen pojem patologické hráčství a popsán vznik hráčské závislosti a klíčové body jednotlivých fází rozvoje závislostního jednání. Následně byly charakterizovány rizikové skupiny osob, které jsou hazardem a souvisejícími negativními důsledky více ohroženy.

Pro potřeby rozumění otázkám hazardu, byl vytvořen přehled vybraných druhů rozšířených a hráči oblíbených hazardních her. Oblast hazardních her je rychle se rozvíjející odvětví, pružně a pohotově reagující na potřeby hráčů. Příkladem může být aktuální trend online hazardních her, který je v mnoha ohledech daleko nebezpečnější, než jiné formy hazardu.

Prevenčí patologického hráčství se zabývá druhá kapitola práce, poskytující informace o podobách preventivních aktivit a opatření. Vymezuje jednotlivé úrovně prevence od jednotlivce až po celou společnost. Nedílnou součástí jsou i prezentované možnosti prevence s přihlédnutím na dostupnost v České republice.

Situaci v oblasti patologického hráčství na našem území se věnuje třetí kapitola, mapující vývoj a současnou rozšířenost hazardního hraní. Seznamuje čtenáře s platnými legislativními předpisy a reflektuje aktuální stav prevence patologického hráčství.

Empirická část práce byla vytvořena na základě získaných teoretických poznatků a dat z již realizovaných výzkumů nejen u nás, ale i v zahraničí. Uskutečněné výzkumné šetření bylo orientováno na objasnění názorů veřejnosti v otázkách prevence patologického hráčství. Pro zajištění dostatečného množství dat bylo provedeno kvantitativně orientované šetření s využitím nestandardizovaného dotazníku vlastní konstrukce. Získaná data poukazují na skutečnost, že prevence je i občany České republiky vnímána jako nedostačující a nesplňující požadavky současné doby. Vyjma surových dat

byla shromážděna i písemná vyjádření respondentů, mapující rozšířenost prevence v obecné populaci. Dosažené výsledky byly ve shodě s dříve realizovanými výzkumy.

Prevence je respondenty hodnocena spíše negativně. Převážná část oslovených si není vědoma systematicky uspořádaných preventivních opatření a aktivit, orientovaných na patologické hráčství. Potenciál efektivně cílené prevence mají, podle většinového názoru respondentů, školy a školská zařízení. Pozitivním zjištěním bylo povědomí občanů o rizikovosti prostředí internetu v oblasti online hazardních her, u nichž lze očekávat ještě větší rozvoj.

Diplomová práce by mohla přispět k většímu povědomí o dostupných možnostech prevence patologického hráčství. Zároveň může posloužit jako zdroj poznatků o aktuální situaci v oblasti hazardních her a nabízených možnostech prevence. Zpracováním nejen teoretické, ale i empirické části, lze podhalit vnímání patologického hráčství z pohledu odborníků a široké veřejnosti.

Na diplomovou práci by mohlo dále navazovat prozkoumání možností terciární prevence s přihlédnutím na léčbu, následnou odbornou specializovanou pomoc a individuální práci s patologickými hráči. Do budoucna by na práci mohla navazovat výzkumná šetření orientovaná na případné změny v důsledku zavedení preventivních opatření spojených se zákonem o hazardních hrách č. 186/2016 Sb. Letošním rokem rovněž končí, v současnosti platný, Akční plán realizace Národní strategie protidrogové politiky na období 2015–2018 pro oblast hazardního hraní. Bude zajímavé sledovat úroveň pokroku v otázkách prevence patologického hráčství se získanými výsledky diplomové práce.

Seznam literatury a použitých zdrojů

Akční plán realizace Národní strategie protidrogové politiky na období 2015–2018 pro oblast hazardního hraní. In: *Vláda ČR* [online]. 2017. 39 s. [cit. 2018-01-09]. Dostupné z: https://www.vlada.cz/assets/ppov/protidrogova-politika/strategie-a-plany/AP_hazard_2015_2018_31052017.pdf.

BÁRTLOVÁ, Sylva. *Sociální patologie*. Vyd. 1. Brno: Institut pro další vzdělávání pracovníků ve zdravotnictví, 1998. 53 s. ISBN 80-7013-259-0.

BĚLÍK, Václav a HOFERKOVÁ, Stanislava. *Prevence rizikového chování ve školním prostředí: pro studenty pomáhajících oborů*. Brno: Tribun EU, 2016. 141 s. ISBN 978-80-263-1015-0.

BLINKA, Lukáš a kol. *Online závislosti: jednání jako droga?: online hry, sex a sociální sítě: diagnostika závislosti na internetu: prevence a léčba*. Vydání 1. Praha: Grada, 2015. 198 s. ISBN 978-80-210-7975-5.

Česká komora loterního průmyslu. *Změny provozu kasin po 1. 1. 2018* [online]. © 2016 [cit. 2018-02-02]. Dostupné z: <http://www.cklp.cz/cs/infoservis/53-zmeny-provozu-kasin-po-1-1-2018>.

Encyklopedie hazardu. *Loterijní zákon – hazardní legislativa AKTUÁLNĚ* [online]. 11. 1. 2018 [cit. 2018-02-27]. Dostupné z: https://www.encyklopediehazardu.cz/rubriky/legislativa-a-historie/loterijni-zakon-hazardni-legislativa-aktualne_78.html.

GAVORA, Peter. *Úvod do pedagogického výzkumu*. 2., rozš. české vyd. Brno: Paido, 2010. 261 s. ISBN 978-80-7315-185-0.

GRIFFITHS, Mark a BARNES, Andrew. Internet Gambling: An Online Empirical Study Among Student Gamblers. *International Journal of Mental Health and Addiction* [online]. 2008, 6(2), s. 194–204. [cit. 2018-01-25]. DOI: 10.1007/s11469-007-9083-7. ISSN 1557-1874. Dostupné z: <https://link.springer.com/article/10.1007%2Fs11469-007-9083-7>.

HARTL, Pavel a HARTLOVÁ, Helena. *Psychologický slovník*. Třetí, aktualizované vydání. Praha: Portál, 2015. 774 s. ISBN 978-80-262-0873-0.

HRONCOVÁ, Jolana a KRAUS, Blahoslav a kol. *Sociální patologie pre sociálních pracovníků a pedagogů*. Vyd. 1. Banská Bystrica: Univerzita Mateja Bela, 2006. 251 s. ISBN 80-8083-223-4.

CHRÁSKA, Miroslav. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2007. 265 s. ISBN 978-80-247-1369-4.

KALINA, Kamil a kol. *Drogy a drogové závislosti 2: mezioborový přístup*. 1. vyd. Praha: Úřad vlády České republiky, 2003. 343 s. ISBN 80-86734-05-6.

KRAUS, Blahoslav. *Základy sociální pedagogiky*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2014. 215 s. ISBN 978-80-262-0643-9.

MAIEROVÁ, Eva. *Poruchy osobnosti a vztahová vazba u patologických hráčů*. 1. vydání. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2015. 157 s. ISBN 978-80-244-4810-7.

Metodické doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních. In: *Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR* [online]. 2010. 11 s. [cit. 2018-01-21]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/socialni-programy/metodicke-dokumenty-doporuceni-a-pokyny>.

MIOVSKÝ, Michal a kol. *Prevence rizikového chování ve školství*. Druhé, přepracované a doplněné vydání. Praha: Klinika adiktologie 1. LF UK v Praze a VFN v Praze, 2015. 328 s. ISBN 978-80-7422-391-4.

MKN-10. In: *Mezinárodní statistická klasifikace nemocí a přidružených zdravotních problémů* [online]. 2017 [cit. 2017-11-21]. Dostupné z: <http://www.uzis.cz/cz/mkn/index.html>.

MRAVČÍK, Viktor, ČERNÝ, Jakub, LEŠTINOVÁ, Zuzana., CHOMYNOVÁ, Pavla, GROHMANNOVÁ, Kateřina, LICEHAMMEROVÁ, Šárka, ZIEGLER, Aleš a KOCAREVOVÁ, Veronika. *Hazardní hraní v České republice a jeho dopady*. Praha: Úřad vlády České republiky, 2014. 243 s. ISBN 978-80-7440-111-4.

MRAVČÍK, Viktor, ROUS, Zdeněk, CHOMYNOVÁ, Pavla, TION LEŠTINOVÁ, Zuzana, DRBOHLAVOVÁ, Barbora, KOZÁK, Jan, GROHMANNOVÁ, Kateřina, JANÍKOVÁ, Barbara, VLACH, Tomáš, a KIŠŠOVÁ, Lucia. *Výroční zpráva o hazardním hraní v České republice v roce 2016*. Praha: Úřad vlády České republiky, 2017. 206 s. ISBN 978-80-7440-182-4.

MÜHLPACHR, Pavel. *Sociopatologie pro sociální pracovníky*. Brno: MSD, 2008. 194 s. ISBN 978-80-7392-069-2.

Národní strategie primární prevence rizikového chování dětí a mládeže na období 2013–2018. In: *Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR* [online]. Praha, 2013. 25 s. [cit. 2018-01-21]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/file/28077>.

Národní strategie protidrogové politiky na období 2010 až 2018. In: *Vláda České republiky* [online]. 2016. 31 s. [cit. 2018-01-13]. Dostupné z: https://www.vlada.cz/assets/ppov/protidrogova-politika/strategie-a-plany/NSPP_revize_II.pdf.

NEŠPOR, Karel a kol. *Jak překonat hazard: prevence, krátká intervence a léčba*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2011. 159 s. ISBN 978-80-262-0009-3.

NEŠPOR, Karel. *Už jsem prohrál dost* [online]. Vyd. 2., 2012. 97 s. [cit. 2017-06-23]. Dostupné z: <http://www.drnespor.eu/addictcz.html>.

NMS. *Hlavní formy nelegálního provozování hazardních her: Kvízomaty a slevostroje* [online]. 2016 [cit. 2018-02-10]. Dostupné z: <https://www.drogy-info.cz/hazardni-hrani-2015/kriminalita-v-souvislosti-s-hazardnimi-hrami-2015/kriminalita-primarne-souvisejici-s-hranim-hazardnich-her-2015/hlavni-formy-nelegalniho-provozovani-hazardnich-her-2015/>.

ONDREJKOVIČ, Peter. *Sociálna patológia*. 3. dopl. a preprac. vyd. Bratislava: Veda, 2009. 577 s. ISBN 978-80-224-1074-8.

OSTROVSKÝ, Ondřej. Offline vs. online hráči: Systematická přehledová studie srovnávající uvedené formy hazardního hraní. *Adiktologie*. 2017, **17**(1), s. 8–20. ISSN 1213-3841. Dostupné také z: <http://casopis.adiktologie.cz/cs/casopis/1-17-2017>.

PAVELKA, Jindřich. *Hazardní hry* [online]. © 2007–2017 [cit. 2017-06-08]. Dostupné z: <https://www.hazardni-hry.eu/>.

Prevence-info.cz [online]. © 2010–2018 [cit. 2018-01-24]. Dostupné z: <http://www.prevence-info.cz/>.

PRUNNER, Pavel. *Gamblerství aneb Ztráta svobody*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013. 360 s. ISBN 978-80-7380-452-7.

SCHULER, Andrée, FERENTZY, Peter, TURNER, Nigel E., SKINNER, Wayne, MCISAAC, Kathryn E., ZIEGLER, Carolyn P. a MATHESON, Flora I. Gamblers Anonymous as a Recovery Pathway: A Scoping Review. *Journal of Gambling Studies* [online]. 2016, **32**(4), s. 1261–1278 [cit. 2018-02-19]. DOI: 10.1007/s10899-016-9596-8. ISSN 1050-5350. Dostupné z: <http://www.readcube.com/articles/10.1007/s10899-016-9596-8>.

SOCHŮREK, Jan. *Vybrané kapitoly ze sociální patologie. II. díl, Sociálně patologické jevy*. Vyd. 1. Liberec: Technická univerzita, 2001. 47 s. ISBN 80-7083-495-1.

SPANIER, David. *Hazardní hry: kapesní průvodce*. Ostrava: Krok, 1991. 149 s. ISBN 80-900819-1-6.

TRANTINA, František. Svépomocné skupiny pro patologické hráče v České republice. *Adiktologie*. Praha. 2016, **16**(1), s. 58–62. ISSN 1213-3841. Dostupné také z: <http://casopis.adiktologie.cz/cs/casopis/1-16-2016>.

VACEK, Jaroslav. *Identifikace a řešení rizik spojených s hraním hazardních her: příručka pro obce a jejich zastupitele*. 1. vyd. Praha: Úřad vlády České republiky, 2014. 68 s. ISBN 978-80-7440-102-2.

WILLIAMS, Robert J., WEST, Beverly L. a SIMPSON, Robert I. *Prevention of problem gambling: A Comprehensive Review of the Evidence and Identified Best Practices*. University of Lethbridge. 2012. 133 s. Dostupné také z: <https://www.uleth.ca/dspace/bitstream/handle/10133/3121/2012-PREVENTION-OPGRC.pdf>.

WOOD, Robert T. a WILLIAMS, Robert J. Problem gambling on the internet: implications for internet gambling policy in North America. *New Media* [online]. 2007, **9**(3), s. 520–542 [cit. 2018-02-19]. DOI: 10.1177/1461444807076987. ISSN 14614448. Dostupné z: <https://pdfs.semanticscholar.org/798e/d016b3bc5a1cecced52a25b9b41ca08596f8.pdf>.

Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon). In: *Zákony pro lidi* [online]. 2018 [cit. 2018-01-10]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-561>.

Zákon č. 253/2008 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu. In: *Zákony pro lidi* [online]. 2018 [cit. 2018-01-10]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2008-253>.

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. In: *Zákony pro lidi* [online]. 2018 [cit. 2018-01-10]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-40>.

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. In: *Zákony pro lidi* [online]. 2018 [cit. 2018-01-10]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2012-89>.

Seznam grafů a tabulek

Seznam grafů

Graf 1: Vývoj počtu obcí s obecně závaznými vyhláškami regulující provozování hazardních her v České republice v letech 2009–2016.....	31
Graf 2: Procentuální zastoupení respondentů podle pohlaví	47
Graf 3: Rozdělení respondentů podle věku	48
Graf 4: Rozdělení respondentů s ohledem na nejvyšší ukončené vzdělání	48
Graf 5: Přehled odpovědí u otázky č. 3.....	49
Graf 6: Přehled odpovědí u otázky č. 5.....	51
Graf 7: Přehled odpovědí u otázky č. 4.....	52
Graf 8: Přehled odpovědí u otázky č. 6.....	53
Graf 9: Přehled odpovědí u otázky č. 7.....	54
Graf 10: Přehled odpovědí u otázky č. 8.....	55
Graf 11: Přehled odpovědí u otázky č. 9.....	56
Graf 12: Přehled odpovědí u otázky č. 10.....	57
Graf 13: Přehled odpovědí u otázky č. 11.....	58
Graf 14: Přehled odpovědí u otázky č. 12.....	59
Graf 15: Přehled odpovědí u otázky č. 1.....	60
Graf 16: Přehled odpovědí u otázky č. 2.....	64

Seznam tabulek

Tabulka 1: Pozorované četnosti odpovědí u otázky č. 1 s ohledem na pohlaví respondentů	61
Tabulka 2: Pozorované četnosti odpovědí u otázky č. 7 s ohledem na věk respondentů	63
Tabulka 3: Pozorované četnosti odpovědí u otázky č. 2 s ohledem na nejvyšší ukončené vzdělání respondentů.....	65

Seznam příloh

Příloha A: Dotazník pro potřeby výzkumného šetření

Příloha B: Písemná vyjádření respondentů k otázce č. 3

Příloha C: Písemná vyjádření respondentů k otázce č. 5

Dotazník pro potřeby výzkumného šetření

Dotazník k diplomové práci na téma „Názory veřejnosti na možnosti prevence patologického hráčství“

Vážení respondenti,

jmenuji se Zuzana Zapletalová a jsem studentkou magisterského studia oboru Sociální pedagogika na Univerzitě Hradec Králové. Ráda bych vás touto formou poprosila o vyplnění níže uvedeného dotazníku, který je klíčový pro zpracování mé diplomové práce na téma *Názory veřejnosti na možnosti prevence patologického hráčství*. Dotazník je **zcela anonymní** a výsledky budou použity pouze pro potřeby empirické části diplomové práce. Z toho důvodu bych vás chtěla požádat o pravdivé a upřímné odpovědi.

Vámi vybranou variantu odpovědi **zakřížkujte**. V případě některých otázek by bylo vhodné vaši odpověď vypsát a více rozvést. Pokud je možné označit více odpovědí, je tato informace uvedena přímo u konkrétní otázky.

Předem děkuji za vaši ochotu a čas, který dotazníku věnujete.

Bc. Zuzana Zapletalová

Pohlaví

Muž

Žena

Věk

..... let

Nejvyšší ukončené vzdělání

Základní Střední bez maturity Střední s maturitou Vysokoškolské

1. Vnímáte hráčství jako projev rizikového chování?

- Určitě ano Spíše ano Spíše ne Určitě ne

2. Vnímáte problematiku nadměrného hraní hazardních her jako aktuální problém?

- Určitě ano Spíše ano Spíše ne Určitě ne

3. Setkal/a jste se s prevencí zaměřenou na minimalizaci hazardní činnosti?

- Ano, specifikujte s jakou formou prevence

.....

- Ne

4. Kdo by měl mít na starosti prevenci hráčské závislosti?

Lze zaškrtnout více možností:

- Neziskové organizace
 Školy
 Nemocnice
 Policie ČR
 Městská policie
 Města, obce
 Kraje
 Stát
 Evropská unie
 Nikdo

5. Vnímáte prevenci hráčské závislosti jako dostatečnou – tj. odpovídající aktuálním potřebám společnosti?

- Určitě ano Spíše ano Spíše ne Určitě ne

Uveďte důvod vašeho tvrzení

6. Může mít souvislost trávení volného času na internetu se vznikem hazardního hraní?

- Určitě ano Spíše ano Spíše ne Určitě ne

7. Souhlasíte s tvrzením, že internet je méně nebezpečný, než prostředí heren a kasin?

- Určitě ano Spíše ano Spíše ne Určitě ne

8. Je podle vás prostředí internetu dostatečně zabezpečeno proti hazardní činnosti u osob mladších 18 let?

- Určitě ano Spíše ano Spíše ne Určitě ne

9. Máte osobní zkušenost s provozováním následujících činností/aktivit?

Lze zaškrtnout více možností:

- Automaty
- Deskové hry
- Hry na mobilních telefonech
- Karetní hry
- Online herny (např. ruleta, poker)
- Počítačové hry
- Sportovní sázky
- Stírací losy
- Výherní loterie
- Ne
- Jiné, vypište

10. Setkal/a jste se s osobou, která by měla problém s hazardní činností (nadměrné hraní, nedostatek financí na hru, narušený osobní život)?

- Ano Ne

11. Kdy by měla začínat preventivní činnost ve spojení s hazardní činností?

- V mateřské škole
- Na základní škole
- Na střední škole
- Když se vyskytne problém spojený s hazardní činností
- Prevence není potřeba

12. Na jakém místě byste vnímal/a prevenci hráčské závislosti jako nejefektivnější?

- Ve škole
- Ve městě/obci - veřejné prostory
- V hernách a kasinech
- Na internetu
- Na jiných místech, uveďte

Písemná vyjádření respondentů k otázce č. 3

Následující soupis odpovědí byl zachován v původním znění. Z důvodu lepší orientace, byly získané odpovědi utříděny do jednotlivých kategorií podle obsahu sdělení. Respondenti v rámci této otázky specifikovali, s jakou formou prevence, zaměřenou na minimalizaci hazardní činnosti, se setkali.

Kategorie č. 1: Média

- Pořady s touto tematikou v médiích
- Sociální sítě.

Reklama

- „Ministerstvo školství varuje...“ před každou reklamou na Sazku.
- Reklama.
- Reklamy.
- Tuším, že to byla reklama v televizi, ale nevybavím si jí.
- Upozornění na rizika hazardu v reklamních spotech, na sázení – hazardní hry.

Rádio

- Rozhlas.
- V rádiu.
- Hlášky v rádiu.
- V rádiu po každé reklamě související s hazardními hrami pouští upozornění, že je to pro starší 18 let a že může vzniknout závislost.

Internet

- Internet.
- Internet.
- Na internetu.

Kategorie č. 2: Města

- Vyhlášky města.
- Vyhlášky měst.
- Snižování počtu herních automatů ve městech.
- Zakázání automatů ve městě.
- Zákaz automatů v některých městech.
- Veřejné referendum o zákazu herních automatů v obci.
- Uzavírání heren, městská vyhláška.
- Zákaz heren v centru města.
- Rušení heren městskou vyhláškou.
- Zákaz provozu automatů v určitých obcích.
- Omezování herních automatů v obecních vyhláškách.

Kategorie č. 3: Opatření na úrovni státu

- Do heren není vidět (polepy na výlohách).
- Novela zákona.
- Reklamy, upozornění na vstupech do heren.
- Nový zákon o hazardu.
- Plošné zákazy hracích automatů.
- Redukce výherních automatů a heren, změny v legislativě.
- Zákonná omezení.
- Zrušení několika heren a herních zařízení, zpřísnění zákonů.
- Ukončení nepřetržitého provozu heren, dále nutná registrace hráčů. Zřejmě tento druh prevence hazardní činnosti neminimalizuje, ale dle mého názoru, ji může alespoň částečně snížit.
- Nutnost registrace.
- Zákon.
- Omezení automatů i společností na internetu.
- Varování ministerstva financí/zdravotnictví o možné závislosti.
- Rušení/eliminování automatu ve městech a vesnicích, otevírací doba heren – už není nonstop.
- Odstranění herních automatů.
- Povinnost zadání velkého množství osobních údajů na stránky sázkových společností.
- Navrhované/realizované úpravy zákonných norem, popř. obecních vyhlášek. Jedná se ale spíše již o represii, než prevenci.
- Sázení od 18 let.

Kategorie č. 4: Zaměstnání

- V zaměstnání.
- V souvislosti s povoláním.
- Kolega z práce byl na „odvykačce“. Myslím, že v Nechanicích.
- V rámci profese.
- V rámci své profese.
- V rámci své původní profese na seminářích a workshopech pro děti a mládež.

Kategorie č. 5: Škola

- Školy.
- Preventivní programy na ZŠ.
- Prevence na základních školách.
- Ve škole.
- Ve škole.
- Přednášky pro žáky ZŠ.
- Besedy na ZŠ, SŠ, VŠ.
- Prevence ve škole.
- Promluvy na ZŠ v obci.

- Školské výchovné akce.
- Myslím, že jsme měli nějaké přednášky ve škole.
- Přednášky ve škole.
- Besedy a přednášky.
- Bezplatné zájmové kroužky ZŠ, beseda na 2. stupni ZŠ s bývalým hráčem.
- Přednášky na univerzitě v Hradci Králové.

Kategorie č. 6: Jiné

- Programy terciární prevence zaměřené na patologické hráče, organizace Laxus primární prevence – upozornění v reklamě, např. na kasina o závažnosti závislosti hraní.
- Promluvy do duše od rodičů, popř. odstrašující příběhy známých od známých...
- Letáky.
- Pouliční informace – letáky.
- Propagační letáky upozorňující na programy, do kterých se gambler může přihlásit.

Písemná vyjádření respondentů k otázce č. 5

Výčet písemných odpovědí u otázky č. 5, kde byli respondenti pořádáni o uvedení důvodu výběru jejich odpovědi ohledně vnímání dostatečnosti prevence patologického hráčství. Nabízené možnosti byly „určitě ano“, „spíše ano“, „spíše ne“, „určitě ne“. Někteří respondenti se písemně nevyjádřili a položku buď přeskočili, nebo proškrtli. V níže uvedeném součtu nejsou zaznamenány jednoslovné odpovědi „Nevím.“

Určitě ano

- Každý je podle mě informován dost. Záleží na každém jedinci, jak se sám rozhodne.
- Povinná kartička pro hráče na automatech.
- Nutnost registrace k hraní.

Spíše ano

- Protože jsou programy.
- Prevence není zas tak nízká, jako ochota lidí nechat se „preventovat“.
- Neznám v okolí nikoho, kdo by měl tento problém.
- Vnímám ji jako dostatečnou, na naší ZŠ proběhlo několik hodin věnovaných závislosti na drogách i hrách.
- Chybí mi možnost „nevím“, protože opravdu nevím, ale v mém okolí se tento problém aktuálně nevyskytuje, proto volím odpověď „spíše ano“.
- Hráčské automaty byly, dle mého, značně omezeny, avšak stále některé zůstaly.
- Vyhlášky o omezení počtu hracích automatů.
- Osobně jsem se s žádnými závislými na hazardní hře nesetkala, tato problematika se mě tedy nijak blíže nedotýká.
- Nemám ve svém okolí gamblery.
- Jsou uvedeny možné následky hraní, jsou uvedena v činnost určitá opatření a minimalizuje se výskyt hracích míst. Pokud ani toto nestačí, komu není rady, tomu není pomoci. Dále je to už problém stejný, jako každá závislost.
- Nemyslím si, že hráčství je aktuální problém, takže mě to nezajímá.
- Zákaz automatu v posledních letech.
- V mém městě je méně heren.
- Pokud chcete hrát automaty nebo jiné hazardní hry musíte mít vytvořený účet, kterým se prokazujete, a tím by se dala, do jisté míry, ovlivnit hráčská závislost.

- Uzavírání heren u dětských hřišť.
- Osobně neznám, nebo si zrovna nevybavuji nikoho, kdo by byl závislým hráčem.
- Nejsem si vědoma, že by někdo v mém okolí měl s hráčstvím problémy.
- Nemám v okolí nikoho velmi závislého.
- Nenetkala jsem se dosud osobně s žádným případem patologického hráčství a se zprávami o této problematice se setkávám minimálně. Tudíž mám dojem, že minimálně v mém okolí byla prevence, např. ze škol, účinná.
- Herny oddělené tak, aby nerušily ostatní.
- Domnívám se, že lidé obecně mají představu o tom, k čemu tato činnost může vést a jaká jsou její rizika (z TV, internetu apod.)
- Ministerstvo zdravotnictví varuje: kouření může způsobit rakovinu (a jiné jistě nehezké věci). Každý je s těmito následky dobře seznámen, proti kouření bojují někteří rodiče, školy, učitelé. Dále zákony, které omezují kouření ve veřejných prostorách a tak dále. Přesto je dle statistik jen v České republice přes dva milióny kuřáků – tedy pětina národa. Co tím chci říci: pokud se člověk chce nějakým způsobem uchýlit k ničení sebe sama, ať už cigaretami, alkoholem, nebo hazardními hrami, další prevence na tom změni jen málo. V některých případech právě naopak, protože co je zakázáno chutná nejlépe.
- Organizace prevence se sice snaží, ale rozhodnutí pak je na každém jedinci.
- Nedokážu posoudit.
- Neznám ve svém okolí nikoho s tímto problémem.
- Školy se tomu věnují. Záleží na tom, jestli se chce člověk změnit a začít žít normální život.
- Programy ve škole.
- Nevidím problémy, takže asi je vše OK.
- Regulace platná od nového roku.
- V posledních letech se této problematice více veřejnost věnuje.
- Každý ví, co to znamená.
- Je to poměrně dobře zajištěné.

Spíše ne

- S žádnou prevencí jsem se nenetkala, proto uvádím, že je spíše nedostatečná.
- Velké množství heren.
- Věřím, že se v současnosti jedná spíše o pokrývání následků závislosti, avšak prevenci není věnována dostatečná pozornost. Například na úrovni škol.
- Stále se hraje.
- Neregistruji žádnou organizace ve svém okolí.

- Mnoho možností, jak a kde hrát.
- Malá prevence a informovanost mezi mládeží.
- Moc heren a lákadel na internetu.
- Málo odstrašujících případů.
- Peníze nad prevencí.
- Heren by mohlo být méně.
- Nikdy jsem žádnou neprošla a vím o lidech ve svém okolí, kteří by jí projít potřebovali.
- Málo prevence, spíše se řeší např. zákaz automatů ve městě.
- Neslýchám o tom, nevybavuji si nic o prevenci ze svého okolí. Nemám ale v okolí ani žádné hráče.
- Nevnímám to tak.
- Pořád někdo hraje.
- Nesetkala jsem se s možnostmi prevence, kromě uzavírání kasin a omezování přístupu k herním automatům.
- Nesetkala jsem se s větší prevencí.
- Přetrvávající problém.
- Nevím o žádné prevenci ve svém okolí.
- Přetrvávající problém ve společnosti.
- Nesetkala jsem se s tím.
- S prevencí jsem se nesetkala.
- Stále spousta heren. Žádná opatření.
- S prevencí jsem se nesetkala.
- Přijde mi, že tomuto tématu se nevěnuje moc pozornost.
- O žádné moc nevím.
- Nikde se s ní ne setkávám.
- Nesetkala jsem se s žádnou prevencí.
- Nikde se o tom nemluví.
- Nemám pocit, že by byla prevence nějak výrazná.
- Kdyby byla prevence efektivní, nedocházelo by k tolika případům.
- Nesetkala jsem se s prevencí.
- Stále je mnoho lidí na hraní závislých.
- Málo poskytovaných informací dětem o rizicích hazardu.
- Je zde stále velké množství lidí, kteří i přes prevenci této závislosti podlehli.
- Žádná prevence není, nebo alespoň jsem se s ní ne setkala.
- Nízká prevence.
- Nepřijde mi, že by se problém s hráčskou závislostí nějak více řešil.
- O žádné jsem dosud neslyšela ani se ne setkala.
- Když město/obec omezí „hazardní hry“ na svém území, člověk jde do druhé vesnice. Takto se to opakuje až na úroveň státu, kdy člověk opět přejde za jeho hranice, protože hráčská závislost nelze uspokojit. Tím,

že okolní země či jiné státy mají jiná opatření vůči hazardu (např. Holandsko) lze hazard provozovat kdekoliv. Z toho plyne, že aktuální „prevence“ není dostatečná.

- Nevnímám.
- Neznám žádnou prevenci hráčství.
- Nesetkala jsem se ve škole s prevencí.
- Ještě jsem se s prevencí hráčské závislosti nesetkala.
- Vždy je co zlepšovat.
- Doposud je v mnoha hospodách a barech zdroj, který napomáhá této činnosti, a to mám na mysli automaty a rulety, a i když se toto stáhne z hospod, pořád tu je internet, lze hrát i online.
- Je potřeba o tom více mluvit.
- Řekla bych, že stále závislých přibývá, proto bych řekla, že je nedostatečná.
- Hráčství stále narůstá.
- Myslím, že to nikdo nekontroluje.
- Málo se o tom mluví, málokdo ví (krom televizních zpráv a bulváru) o problematice hráčství a uvědomuje si tento problém. Chtělo by více prevenci propagovat.
- Prevence není dostatečná, protože je stále mnoho závislých lidí.
- Nesetkala jsem se s žádnou formou prevence hráčské závislosti.
- Osobně jsem se s prevencí nesetkala. Pouze jen s obecným přiblížením problematiky.
- Počet hráčů se nesnižuje.
- Každým dnem přibude více závislých, už jen díky reklamám na internetu.
- Prevence je nedostatečná a neefektivní, jelikož města mají zisky z hazardních her, a proto si nechávají herny, s např. automaty, ve svých městech.
- Hráčství je ve společnosti rozšířené, ale s jeho prevencí jsem se setkala minimálně.
- Díky online hrám si myslím, že počet hráčů pořád stoupá.
- Málo se o tom mluví.
- Hodně lidí nemá povědomí o tomto problému.
- Úřady se snaží zabránit například hraní hazardních her, ale moc se to zjevně zatím nedaří.
- S prevencí se ne setkávám, mimo povinnosti heren nemít ve městě označení. Přejde mi ale jako nefunkční, herny jsou udělány tak „nenápadně“ a všedně, až tím „svítí“.
- Hazard se vymýtit zcela nedá.
- Chtělo by to snížit možnosti hraní her.
- Vůbec se s ní ne setkávám ...

- Není natolik dostatečná, jako nabídka herních automatů a loterií. V každém pátém obchodě se setkáme s loterií, ať už v podobě sazky, eurolandu atd. Všude na nás bliká magické číslo, které můžeme vyhrát. Na internetu v postranních reklamách, billboardech, obchodech atd. Prevence je oproti těmto reklamám v naprosté menšině.
- Ve svém okolí jsem se s takovou prevencí zatím nesetkala (ani neslyšela o jejím konání), ale nesetkala jsem se ani s danou problematikou.
- Nesetkala jsem se s prevencí ještě nikde.
- Zním lidi, jejíž děti tomu propadly.
- Chtělo by to více prevence a osvěty, či absolutní omezení.
- Prevence není dostatečná, nemá přímou působnost.
- Nepřijde mi, že by nějaká prevence vůbec byla. V mém okolí mám hodně lidí závislých na automatech apod. A jediné, co mi přijde v prospěch, jsou karty do kasin.
- Nesetkávám se s žádnými programy v této oblasti ...je ale možné, že je to tím, že tuto problematiku nevyhledávám.
- Nesetkala jsem se.
- Skoro jsem neslyšela o prevenci.
- Měli by to zakázat. Stejně na tom člověk nikdy nezbohatne.
- Nevnímám kolem sebe moc snahy o prevenci.
- Krom TV jsem nikde tuhle problematiku – její způsoby prevence nezahlédla.
- Stačí pevná vůle.
- Kdo chce hrát, hraje.
- Hláška v reklamě není prevence.
- Nesetkala jsem se s ní. Zároveň ale nejsem cílovou skupinou této prevence, takže si její ne/dostatečnosti nejsem jistá.
- Neznám žádnou formu prevence.
- Mohlo by se o problematice více hovořit.
- Hráčské závislosti jsou stále aktuálním tématem. Je třeba prevenci zvýšit a o daném tématu více hovořit.
- Od školy jsem neviděla nikde žádnou prevenci, tj. upozornění na riziko gamblerství.
- Pořád existují herny.
- Nesetkala jsem se s preventivním opatřením.
- S žádnou účinnou jsem se zatím nesetkala.
- Na netu je vše víceméně volně přístupné.
- Stále jsou upřednostňovány finanční zájmy.
- Vždy je co zlepšovat.
- Absence osvěty, reklamy na závislosti, absence besed, seminářů.
- Vždy je co vylepšovat.

- Téměř žádné prezentace, týkající se upozorňování na závažný problém (televize, internet...).
- Jedná se o peníze, vše se přesouvá na internet.
- Nevím o ní.
- Zatím jsem nezaregistrovala snížení hráčské závislosti. Třeba automaty jsou stále a pořád. A ve škole asi žádná osvěta také není.
- Stále moc míst s hazardními hrami a nevím o žádných místech, kde by mohly závislé osoby trávit čas, co tráví u hraní. Například společné klubovny.
- Myslím, že prevence je zaměřená zejména směrem k drogové závislosti a hráčství se zatím spíše podceňuje, nebo tolik nevnímá.
- Společnost dostatečně nezná dopad hráčství na člověka, na jeho okolí.
- Zájmy měst a obcí na příjmech z hazardu převyšují zájem na prevenci.
- Stále je ještě spousta míst a způsobů, jak může člověk propadnout hazardu.
- Míra lidí závislých na hazardu je stále vysoká.
- Mohl by na to být kladen větší důraz ve školách, např. besedy s lidmi, kteří s tím mají vlastní zkušenosti, a tak.
- Mělo by být širší povědomí o prevenci, která se v této souvislosti realizuje.
- Zakázala bych gambling.
- Protože existují závislí hráči, kteří tak negativně ovlivňují své nejbližší i okolí.
- Prevence téměř nulová.
- Povědomí není příliš rozšířené.
- Kontroly by měly být ve větším množství.
- Nejsem si jistá, jestli vidím nějakou.
- Protože jsem se s žádnou formou prevence neseťkala.
- Není jí dostatek mimo školy.
- Nevidím okolo sebe, že by se to řešilo, ale třeba si toho jen nevšímám.
- Upřímně se o to až tolik nezajímám, protože se to naštěstí netýká nikoho z mého okolí. Takže je možné, že mi to uniká, ale nemám pocit, že by se něco nějak zvlášť aktivně dělalo.
- Bohužel ne, zákaz hracích automatů byl vtipně obejit výměnou za kvízomaty.
- Nezasahuje celou společnost.
- Množství heren.
- Není tolik preventivních aktivit.
- Moc se o tom nemluví, v popředí jsou spíše jiná témata.
- Víím jen o zákonném omezení, o žádné jiné prevenci nevím.
- Dle mého je až příliš lidí závislých.
- Neseťkala jsem se s ní.

- V dnešní době je takto závislých více lidí, a podle mě s tím nikdo nic nedělá.
- Nesetkala jsem se s prevencí.
- Neumím zdůvodnit.
- Nesetkala jsem se s prevencí.
- S prevencí jsem se ještě nesetkala.
- Málo diskutovaná problematika.
- Velké množství heren.
- Hodně heren.
- Nesetkal jsem se s dostatečnou prevencí, abych měl takové povědomí o těch, kdo mají prevenci na starost.
- Pacientů je stále více.
- Osobně jsem se nesetkal s žádnou formou prevence.
- Neumím odpovědět.
- Prevence na školách se zaměřuje většinou na alkohol a drogy, hazardu se pozornost téměř nevěnuje (nebo dříve nevěnovala).
- Je jednoduché, zejména pro mladistvé, se k různým typům hráčství dostat – už jsou i aplikace na mobilu na sázení apod.
- Málo reklam.
- Moc se o tom nemluví.

Určitě ne

- S žádnou prevencí jsem se nesetkala, spíš naopak s reklamou.
- Ještě jsem se s ní nesetkal.
- Žádná prevence.
- Nevím o tom, že by prevence hráčské závislosti byla.
- S žádným jsem se nesetkal.
- Protože jsem se s žádnou nesetkala.
- Málo se o tom mluví.
- Hodně se mluví o prevenci proti drogám, pohlavním nemocem, ale hráčství se neřeší.
- Jediná prevence je, že je to nad 18 let a upozornění od ministerstva financí, že na hazardních hrách může vzniknout závislost. Preventivní programy žádné neznám.
- Nikde se o tom nemluví, vědí pouze zasvěcení.
- Žádnou prevencí jsem nikdy nezaznamenala.
- Nikde jsem se s tím nesetkala.
- Nesetkávám se s prevencí hráčství.
- Zrušila bych hráčské automaty na peníze.
- S žádnou jsem se nesetkala.
- Zrušení hazardních heren.
- Člověk se s prevencí tohoto typu nesetkává tak často, jako například s prevencí jiných závislostí.

- Nikde jsem se s žádnou prevencí nesetkal.
- Na internetu může hrát každý.
- Tak ve svém věku jsem se ještě s žádnou velkou prevencí opravdu nesetkala. Až na jakési „rádoby zákazy“ v podobě psaných slov. „Do 18 let zákaz prodeje losů“ atd.
- Zakázat provoz hazardu na některých místech nemůže nikdy zamezit hazardním hrám, spíše naopak.
- Zatím jsem se nesetkala s žádným preventivním programem. Hráče, bohužel, vídám na každém kroku.
- O gamblerství se téměř vůbec nemluví, když už, tak pouze v souvislosti s nějakou místní vyhláškou města, která na svém území zakazuje provoz heren.
- Nesetkala jsem se s vůbec žádnou prevencí.
- Žádnou prevenci jsem nezaznamenala.
- Nevím o žádné prevenci.
- Vysoké procento závislých hráčů – mladiství.
- Volný přístup do heren, nekontrolovatelnost volného času mládeže, nuda, nedostatečná osvěta (následky rodinné, pracovní a sociální).
- Nedostatečná primární prevence. Stále vysoký počet heren a automatů. Nedostatečné odborné kapacity pro prevenci i léčbu. Malý společenský i politický tlak situaci řešit.
- Určitě ne, stále více mladých lidí propadá této vášni.
- Nesetkala jsem se s ní.
- Není plošná, systematická, nezaměřuje se na žáky a studenty, ani na žádné další rizikové skupiny obyvatel.
- Neřeší se to.
- Neměla jsem nikdy příležitost se takové prevence zúčastnit.
- O žádné prevenci jsem neslyšel.
- Jedná se o aktuální problém a já se s prevencí, tj. primární prevencí nesetkávám. Je jistě potřeba i podpořit sekundární prevenci a systém následné péče po léčbě.
- Internetové hráčství může využívat kdokoliv a kdykoliv z pohodlí domova. Pravděpodobnost využívání tohoto zdroje je podle mě vyšší a nedá se nijak omezit, maximálně rodiče mají vliv na menší děti, uzamčením nebezpečných webových stránek, či omezením přístupu k počítači. Dospělí hráči nejsou nijak omezováni.
- Velké množství heren, nevšiml jsem si žádných kampaní proti hazardu.
- O prevenci se kromě škol nikde moc nemluví.
- Nejsem si vědom žádné prevence.
- Nejsem si vědom ve svém okolí jakékoliv prevence.
- Žádná není.
- Na žádném z mých pracovišť (škola) se prevence nerealizovala.

- O gamblingu se veřejně nemluví.
- Nevím o prevenci, takže je nedostačující.
- Velká dostupnost heren.
- Nevím o žádné prevenci.
- Nezdá se mi, že by se počet lidí, hrajících na automatech potažmo závislých, snižoval.
- Lidí, co do automatů hodí všechny své peníze (někdy nejen své) je stále dost.
- Osobně jsem žádnou formu prevence nezaregistrovala.
- Nevnímám dnešní opatření jako dostačující vůči vzrůstajícímu počtu závislých.
- Stále více hráčů.
- Celé rodiny se z výše uvedených důvodů dostávají do insolvence.
- S prevencí jsem se vůbec nesetkala, naopak herny jsou z důvodu zisku provozovány a často podporovány.
- Špatný zákon, málo vyhlášek, velké množství závislých lidí.